

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנינים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת פנחס

אותיות א • ב

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים ב"ר**

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

נתרם
לזכות והצלחת

דניאל אורי
בן רג'נה מלכה

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול ובלי עדה בעסקיו
בכל העולם
ויתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדעה"
צפונה ונגבה

לשיתופיות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל וילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635
מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודבריו תורתו הקדושים וכן מכל
צדה וצוקתו, ויושפע על הלומדים ועל המטייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעניק בדבריו רבנו ולבארם כראוי עד הוכן שמשנת ידינו, אולם דבריו רבנו עמוקים מני ים ואין בכוונתנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו ודעונו, ובראי לא לקבוע במה שנכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים וחי' שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותינו הקדושים, בודאי לא על רבינו הקדוש וז"ע ויהיה תלונתכם בו אם עלינו, ובקשתנו שטוהא לסי מהלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבינו, אלא מנסו שמיציאם לדינו כדרי שנוכל לתקנם ולשלכם במהירות הבאות, ובוה יהיה חלקו עמנו בזיכוי הדברים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים, וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פֶּרֶשֶׁת פִּינְחָס

א

פּוֹטִי זֶה, שֶׁפֶּטֶם אָבִי אִמּוֹ עֲגָלִים
לְעִבּוּדָה זָרָה, יַהֲרֹג נָשִׂיא שְׁבֵט
מִיִּשְׂרָאֵל, לְפִיכָּךְ בָּא הַכְּתוּב וַיַּחֲסוּ,
'פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר' וכו'.

וּמִלְבָּד מֵה שֶׁכְּתִבְנוּ בְּסוֹף פֶּרֶשָׁה
הַקּוֹדֶמֶת (אות יב), יֵשׁ לְדַקְדָּק,
לָמָּה דוֹקָא מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֶּן יִתְרוֹ, אֵינוֹ
יָכוֹל לַהֲרֹג וכו'.

מִדְרָשׁ רַבָּה (במד"ר כא, א), 'פִּינְחָס בֶּן
אֱלֶעָזָר' וכו' (במדבר כה, יא), אָמַר
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּדִין הוּא שְׂיִמַּל שְׁכָרוֹ,
הָדָא הוּא דְּכֻתִּיב (שם פסוק יב) 'לָכֵן אָמַר
הֲנִי נֹתֵן לוֹ' וכו'. הַמְדְרָשׁ צָרִיךְ בְּאוּר.
וְעוֹד אָמְרוּ ו"ל (סנהדרין פב, ב), וְהִבִּיאֻ
רִש"י בַּחֲמִשׁ (שם פסוק יא), לְפִי
שֶׁהָיוּ הַשְּׂבָטִים מְבִיזִין אוֹתוֹ וכו', בֶּן

מֵאֲמָרָם ז"ל
בְּדִין הוּא
שֶׁיִּטּוֹל שְׁכָרוֹ
הָדָא הוּא
דְּכֻתִּיב 'הֲנִי
נֹתֵן לוֹ אֶת
בְּרִיתִי
שְׁלוֹם', לְפִי
שֶׁהָיוּ
הַשְּׂבָטִים
מְבִיזִין אוֹתוֹ
רְאִיתִם בֶּן
פּוֹטִי זֶה וכו'.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְבֹאָד

א

כְּשֵׁאוֹן מוֹזִיקִין יֵשׁ שְׁלוֹם

ו"ל בגמרא (סנהדרין פב, ב), וְהִבִּיאֻ רִש"י
בַּחֲמִשׁ (שם פסוק יא), לְפִי שֶׁהָיוּ הַשְּׂבָטִים
מְבִיזִין אוֹתוֹ וכו' - אֵת פִּינְחָס, וְהָיוּ אוֹמְרִים
עָלָיו, רֵאִיתֶם אֵת 'בֶּן פּוֹטִי' זֶה, שֶׁמְכֻנָּה כֵךְ
עַל שֵׁם שֶׁפֶּטֶם יִתְרוֹ אָבִי אִמּוֹ עֲגָלִים
לְעִבּוּדָה זָרָה, וְהוּא יַהֲרֹג נָשִׂיא שְׁבֵט
מִיִּשְׂרָאֵל, לְפִיכָּךְ בָּא הַכְּתוּב וַיַּחֲסוּ אַחֵר
אַהֲרֹן וְאָמַר 'פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן' וכו'.

וּמִלְבָּד מֵה שֶׁכְּתִבְנוּ בְּסוֹף הַפֶּרֶשָׁה
הַקּוֹדֶמֶת (אות יב), בְּבִיאור דְּרַשׁ זֶה, יֵשׁ
לְדַקְדָּק, לָמָּה סָבְרוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁדוֹקָא מִפְּנֵי
שֶׁהוּא בֶּן יִתְרוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל - אֵינוֹ רִשְׁאִי
לַהֲרֹג וכו' נָשִׂיא שֶׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל.

דְּקוֹק בְּדִרְשׁ 'בְּדִין הוּא שִׁטּוֹל שְׁכָרוֹ'

אֵיתָא בַּמְדְרָשׁ רַבָּה (במד"ר כא, א) עַל
הַפְסוֹק (במדבר כה, יא) 'פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר' וכו',
אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּדִין הוּא שֶׁפִּינְחָס
יִמַּל שְׁכָרוֹ - עַל מֵה שֶׁהֲרֹג אֵת זְמֵרִי וְאֵת
כּוֹזִי, וּבִיטַל בִּכְךְ אֵת כַּעֲסוֹ שֶׁל הַקִּבְיָה מַעַל
יִשְׂרָאֵל, הָדָא הוּא דְּכֻתִּיב (שם פסוק יב) 'לָכֵן
אָמַר הֲנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם'. וְהַמְדְרָשׁ
הַזֶּה צָרִיךְ בְּאוּר, מֵהוּ בִּיאור הַלְשׁוֹן 'בְּדִין'
הוּא שִׁטּוֹל שְׁכָרוֹ, שֶׁמִּשְׁמַע כִּי יֵשׁ חִידוּשׁ
בִּכְךְ שִׁיקְבַּל שְׁכָר עַל מַעֲשֵׂהוּ, וְהָלָא כָל
הַעוֹשָׂה מַעֲשֵׂה טוֹב מִקְבַּל עָלָיו שְׁכָר.

דְּקוֹק בְּתַלּוּת יִשְׂרָאֵל 'בֶּן פּוֹטִי זֶה'

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק, בְּמֵה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

וְהֲרֹג נָשִׂיא שֶׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל, בָּא הַכְּתוּב וַיַּחֲסוּ פִּנְחָס
בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְמַשָּׁה, הַקֵּדֶם לוֹ שְׁלוֹם, שְׁנֵאמַר 'לָכֵן אָמַר הֲנִי נֹתֵן
לוֹ אֵת בְּרִיתִי שְׁלוֹם'. וְרֵאיוּהָ כִפְרָה זֹאת, שֶׁתִּהְיֶה מִכְפֶּרֶת
וְהוֹלֶכֶת לְעוֹלָם.

א. לְשׁוֹן הַפְסוֹק, 'פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן'
הַשִּׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֵם אֶת קִנְיָתִי
בְּתוֹכָם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָתִי.
ב. לְשׁוֹן הַגְמָרָא, הַתְחִילוּ שְׂבָטִים מְבִיזִין אוֹתוֹ, רֵאִיתֶם
בֶּן פּוֹטִי זֶה, שֶׁפֶטֶם אָבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לְעִבּוּדָה זָרָה,

הוא נתמנה לדון דיני נפשות, והתעממו על זה, משום דתנן בסנהדרין פרק ד' דף ל"ו (ע"ב), אין הכל כשרין לדון דיני נפשות, מאי טעמא, בשם שהבית דין מנקין בצדק, כך מנקין מכל מום. ופרש רש"י (ד"ה מכל מום), פגם משפחה. וכתוב (במדבר יא, טז) 'והתיצבו שם עמך', מיחסין פמותך (רש"י קידושין עו, ב ד"ה עמך). ולכן אמרו השבטים, זה שאינו מיחס,

ויש לומר, ששם באותה שעה העמיד משה דינים הרבה, כדי לדון אותם העובדים לפעור, כדאיתא במדרש (במד"ר כ, כג) על פסוק (במדבר כה, ד-ה) 'קח את כל ראשי העם והוקע אותם וכו', ויאמר משה אל שפטי ישראל וכו'.

ובשלאו השבטים שפינחם הרג לומרי, היו סוברים, שגם

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

תרעומת ישראל - פינחס אינו ראוי להיות דיין

פסולים לדון, כגון גר או ממזר. מאי טעמא, בשם שהבית דין צריכים להיות מנקין בצדק - אנשים ישרים הדנים דין צדק, ואינם מעוותים את הדין, כך גם בית דין צריכים להיות מנקין מכל מום. ופרש רש"י (ד"ה מכל מום), שהכוונה היא לפסול מי שיש בו 'מום' של פגם משפחה. ורבי אחא בר יעקב למד דין זה ממה דכתיב אצל שבעים הזקנים שנתמנו להיות דיינים עם משה (במדבר יא, טז) 'והתיצבו שם עמך', ודורשים מתיבת 'עמך' - בדומין לך¹, והיינו שהזקנים צריכים להיות מיחסין פמותך - כמו משה רבינו (רש"י קידושין עו, ב ד"ה עמך). ולכן אמרו השבטים על פינחס, זה שאינו מיחס - שהרי אבי אמו היה יתרו שפיטם עגלים לעבודה

ויש לומר, ששם באותה שעה - אחר שחטאו ישראל בשיטים, העמיד משה דינים הרבה, כדי לדון את אותם האנשים העובדים לפעור, כדאיתא במדרש (במד"ר כ, כג), על הפסוק (במדבר כה, ד-ה) 'קח את כל ראשי העם והוקע אותם וכו', ויאמר משה אל שפטי ישראל וכו'.

ובשלאו השבטים שפינחם הרג לומרי, היו סוברים, שגם הוא נתמנה להיות דיין לדון דיני נפשות, והתעממו על זה, משום דתנן - שנינו במשנה, בסנהדרין פרק ד' דף ל"ו (ע"ב), אין הכל כשרין לדון דיני נפשות, אלא רק המיוחסים, אך מי שאינם מיוחסים

ציונים ומקורות

וגו'. ד. לשון הפסוק, 'ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מוקני ישראל אשר ידעת פי הם זקני העם ושתריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך'. ה. רבינו מזכיר אחד מן הלימודים שם, וזה לשון הגמרא, ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות, מאי טעמא, דתני רב יוסף, כשם שבית דין מנקין בצדק, כך מנקין מכל מום. אמר אממר, מאי קרא כולך יפה רעיתי ומום אין בך' (שיר השירים ד, ז). ודילמא מום ממש, אמר רב אחא בר יעקב, אמר קרא (במדבר יא, טז) 'והתיצבו שם עמך', 'עמך', בדומין לך. ודילמא התם משום שכינה, אלא אמר רב נחמן בר יצחק, אמר קרא (שם פסוק יז) 'ונשאו אתך', 'אתך', בדומין לך ליהוי.

ג. לשון הפסוקים, 'ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש וישב חרון אף ה' מישאל. ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו 'ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם'. רבי יודן אמר, ראשי העם תלה, על שלא מיחו בבני אדם. רבי נחמיה אמר, לא תלה ראשי העם, אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, הושיב להן ראשי סנהדריות, ויהיו דנים כל מי שהלך לפעור. אמר, מי מודיען. אמר לו, אני מפרסמן, כל מי שטעה, הענן סר מעליו, והשמש זורחת עליו בתוך הקהל, ויהיו הכל יודעין מי שטעה, ויתלו אותו. תדע לך שהוא כן, ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו

אַרְמִית, קָנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ, וְאִם בָּא לְמַלְךְ, אֵין מוֹרִין לוֹ כֵּן, אֱלֹא מִדַּעַת עֲצָמוּ עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְלֹא נִמְלָךְ בְּסִנְהֶדְרִין כָּלָל. וְלֹא עוֹד, אֱלֹא שֶׁכָּבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, וּפְטָפֵט עִמּוֹ, לְהַכְנִים עֲצָמוּ לְסִפְנוֹת גְּדוּלוֹת, כְּדֹאִיתָא הָתֵם (שם פב, ב), וּבְמִדְרָשׁ (במד"ר כ, כה).

לֹא הָיָה לוֹ לָדוֹן דִּינֵי נִפְשׁוֹת, אִף אִם הָאֻמַּת הָיָה שְׁזֹמְרֵי חֵיב מִיתָה, וּפִינְחָס עָשָׂה שְׁלֹא כְּדִין.

אָכַל טָעוּ בְּסִבְרָתָם, שְׁמָה שֶׁעָשָׂה פִּינְחָס, אֵינוֹ דִּבְרַת הַתְּלִוִי בְּדִינֵים, אֱלֹא אֲדִרְבָּא, אֲמִרִינָן בְּפֶרֶק מ' דְּסִנְהֶדְרִין (פא, ב; פב, א), הַבּוֹעֵל

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבַאֵר

לפגוע בו, לפי שלא נאמר דין 'קנאין פוגעין בו', אלא למי שמקנא מעצמו בלי לשאול. אֱלֹא פִּינְחָס מִדַּעַת עֲצָמוּ עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה - להרוג את זימרי, וְלֹא נִמְלָךְ בְּסִנְהֶדְרִין כָּלָל.

פִּינְחָס פִּיטְפֵט כִּנְגַד יִצְרוֹ - וְלֵכֵן שִׁכְרוּ הִיָּה מִידָה כִּנְגַד מִידָה כִּיּוֹסֵף שִׁפְטִיטֵט בִּיצֵרוֹ

וְלֹא עוֹד - לֹא רַק שֶׁעָשָׂה כֵּן מִדַּעַת עֲצָמוּ, אֱלֹא שֶׁכָּבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ הֵרַע שְׂרָצָה לְמַנוּעַ מִמֶּנּוּ מַלְקִיִּים דִּין זֶה, וּפְטָפֵט - זִלְזוּל בּוֹ וּנְתַגְרָה עִמּוֹ, לְהַכְנִים אֶת עֲצָמוּ לְסִפְנוֹת גְּדוּלוֹת, כְּדֹאִיתָא הָתֵם (שם ע"ב), וּבְמִדְרָשׁ (במד"ר כ, כה). וְכֵן עָשָׂה כִּזְקֵנוֹ הָאֲחֵר יוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁעָמַד כִּנְגַד יִצְרוֹ, כְּשֶׁהִסִּיתָה אוֹתוֹ אֶשֶׁת פּוֹטִיפָר לַחֲטוֹא.

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

משום שאינו דבר התלוי בדיינים. ועל מה שאמרו שאינו מיוחס, בא הכתוב להראות טעותם שבאמת הוא נכדו של אהרן. ט. לשון הגמרא, אמר רבי יוחנן, ששה נסים נעשו לו לפנחס וכו', ואחד, שבא מלאך והשחית בעם. ופירש רש"י, ואחד שבא מלאך והשחית - והוטרדו בני שבטו ולא היגו לפנחס. י. לשון המדרש, 'זירא פנחס בן אלעזר', וכולם לא ראו, והכתוב 'לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל', אלא ראה מעשה ונזכר הלכה, הבוהל ארמית קנאין פוגעין בו. 'ויקם מתוך העדה', מהיכן עמד, אלא שהיו נושאים ונותנים בדבר אם הוא חייב מיתה אם לאו, עמד מתוך העדה, ונתנדב ולקח רומח בידו, נטל שיני ברזל בידו, והניחו בחיקו, והתחיל מסתמך על העץ, שנתיירא מפני שבטו שהקיפו אותו. כיון שהגיע אצלם, אמרו לו, למה באת, אמר להם, אף אני בא לעשות צרכי, הניחוהו ונכנס, שאלמלא כן לא הניחוהו ליכנס וכו'. ועשה לו י"ב ניסים וכו', הי"ב, כשיצא עמדו בני שבטו לפגוע בו ירד המלאך ונגף בהם.

זֶרַע, לֹא הָיָה לוֹ לָדוֹן דִּינֵי נִפְשׁוֹת לַהֲמִית אֶת זִימְרִי, אִף אִם הָאֻמַּת הָיָה שְׁזֹמְרֵי חֵיב מִיתָה, וּפִינְחָס עָשָׂה שְׁלֹא כְּדִין.

פִּינְחָס לֹא הִיָּה דִּין וְלֹא נִמְלָךְ כָּלָל בְּסִנְהֶדְרִין

אָכַל הַשִּׁבְטִים טָעוּ בְּסִבְרָתָם, לְפִי שְׁמָה שֶׁעָשָׂה פִּינְחָס, אֵינוֹ דִּבְרַת הַתְּלִוִי בְּדִינֵים, אֱלֹא אֲדִרְבָּא, אֲמִרִינָן בְּמִשְׁנָה בְּפֶרֶק מ' דְּסִנְהֶדְרִין (פא, ב), הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית, קָנְאִין - בְּנֵי אָדָם כְּשֵׁרִים, הַמְקַנְאִים קִנְאוֹתוֹ שֶׁל הַקֹּב"ה, פּוֹגְעִין בּוֹ - הוֹרְגִים אוֹתוֹ בְּשַׁעַת שְׂרֹאִים שְׁעוֹשָׂה אֶת מַעֲשֵׂה הָעֵבֶרִיה. וְאָמְרוּ שֶׁם בְּגִמְרָא (פב, א), שֶׁאִם בָּא לְמַלְךְ - לַהֲתִיעֵץ וּלְשֹׂאֵל מִהַדִּינִים בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה, אִם לִפְגּוֹעַ בְּבוֹעֵל אֲרַמִּית, אֵין מוֹרִין לוֹ כֵּן -

ו. ראה ברכי יוסף (חו"מ סימן ז סק"ב) בהרחבה בענין אביו גר ואמו מישראל או אביו מישראל ואמו גיורת אם יכולים לדון דיני נפשות. ז. לשון המשנה, הגונב את הקסוה, והמקלל בקוסם, והבוהל ארמית, קנאין פוגעין בו. ולשון הגמרא, אמר רב חסדא, הבא לימלך, אין מורין לו. איתמר נמי, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הבא לימלך, אין מורין לו, ולא עוד, אלא שאם פירש זימרי והרגו פנחס, נהרג עליו. נהפך זימרי והרגו לפנחס, אין נהרג עליו, שהרי רודף הוא וכו'. וכתוב (במדכר כז, ז) 'זירא פנחס בן אלעזר', מה ראה, אמר רב, ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו, אחי אבי אבא, לא כך לימדתי ברדתך מהר סיני הבוהל את הנכרית קנאין פוגעין בו, אמר לו, קרינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונוקא - קורא האיגרת, הוא יהיה השליח לקיים את האמור בה. ח. בגמרא נתבאר שמשום שהשבטים ביזו אותו לכן ייחסו הכתוב אחר אהרן, ולפי דברי רבינו יתפרש כך, שבאמת טעו כלל בסברתם שכאן פנחס לא היה צריך להיות מיוחס,

בְּדֹאמְרִינָן בְּחֵלִין (קלד, ב), זְרֹעַ כְּנָגֵד הַיָּד
וְכוּ'. וְרָאוּ הָיָה לָךְ, לְפִי שְׁהִיָּה בֶן
פוּטִי, דְּהִינּוּ שָׂבָא מְיוֹסָף, דְּפוּטִיאל'
תְּרִי מְשֻׁמַּע, בְּדֹאמְרִינָן בְּפֶרֶק ח' דְּסוּטָה
(מג, א).

וּלְפִי שְׁמִסְתָּמָא הַגְדָּלָה הִיא חוֹב לְאָדָם,
שְׁהֶרְבְּנוֹת מְקַבְּרַת אֶת בְּעֻלְיָה

וּמַעֲתָה, כְּשֵׁם שְׁיוֹסָף שְׁפִטְפֻט בִּיצְרוּ
עָלָה לְגַדְלָה, וּמִשְׁלוּ נִתְּנוּ
לוֹ, בְּדֹאיתָא בְּמִדְרָשׁ (ב"ר ז, ג), פֶּה שְׁלֹא
נִשְׁק לְעֵבְרָה, 'וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי'
וְכוּ' (בראשית מא, מ), אָף זֶה יֵשׁ לוֹ לְעֹלֹת
לְגַדְלָה (ראה וּבְחִים קא, ב). וְזָכָה לְשִׁלּוּשׁ
מִתְּנוֹת, הַזְרֹעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקֶּבֶה,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

לִקַּח פִּינְחָס אֶת הָרוֹמַח כְּדִי לְהַרְגוֹ אֶת זִמְרִי
וְכֹזְבִי, וְהַלְחִיִּים - נִגְדַּת הַפֶּה שֶׁבּוֹ הִתְפַּלֵּל פִּינְחָס,
וְהַקֶּבֶה - נִגְדַּת מַה שְּׁדָקָר אֶת כֹּזֵבִי לְתוֹךְ קִבְתָּהּ.⁷
וְרָאוּ הָיָה פִּינְחָס לָךְ, לְפִי שְׁהִיָּה בֶן פּוּטִי,
דְּהִינּוּ שָׂבָא מְיוֹסָף - שְׁנוּלֵד מִצֶּאֱצָאִי יוֹסֵף,
דְּהִי עַל אִמּוֹ נִאֲמַר (שְׁמוֹת ו, כה) שְׁהִיָּתָה 'מִבְּנוֹת
פוּטִיאל'¹⁰, וּמַה שֶּׁנִּכְתַּב עִם יו"ד יִתִּירָה, תְּרִי
מְשֻׁמַּע - רֹמֵז לְשָׁנִי אֲנָשִׁים שְׁהִיָּתָה אִמּוֹ
מִזְרַע, מִזְרַע יוֹסֵף שְׁפִטְפֻט בִּיצְרוּ, וּמִזְרַע
יִתְרוֹ שְׁפִיטָם עֲגֻלּוֹת לְעִבּוּדָה זֹה, בְּדֹאמְרִינָן
בְּגִמְרָא בְּפֶרֶק ח' דְּסוּטָה (מג, א).¹⁰

אֲרִיכּוֹת יָמֵי פִּינְחָס - כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְנְנוּ אַחֲרָיו

וּלְפִי שְׁמִסְתָּמָא הַגְדָּלָה הִיא חוֹב
לְאָדָם, שְׁהֶרְבְּנוֹת - הַשְּׁרָרָה, מְקַבְּרַת אֶת
בְּעֻלְיָה - גּוֹרֵמַת לוֹ לְמוֹת לְפָנֵי זְמָנוּ (פִּסְחִים)

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהוֹנָת עוֹלָם. יֵד. לְשׁוֹן
הַגְּמָרָא, דּוֹרְשֵׁי חֲמוּרוֹת הִיוּ אוֹמְרִים, הַזְרֹעַ כְּנָגֵד הַיָּד,
וְכֵן הוּא אוֹמֵר 'וַיִּקַּח רוֹמַח בְּיָדוֹ'. וְלַחֲיִים כְּנָגֵד תְּפִילָּה,
וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים קו, ל) 'וַיַּעֲמֹד פִּנְחָס וַיִּלְלֵל'.
'קֶבֶה' כְּמִשְׁמַעָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (בְּמִדְבָּר כה, ח) 'וַזֹּאת
הָאִשָּׁה אֶל קִבְתָּהּ'. זוֹ. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וְאֶלְעָזָר
בֶּן אֶהֱרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ
אֶת פִּינְחָס אֶלֶף רֶאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתָּם'.
זוֹ. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, וּפִנְחָס לֹא מִיתְּרוּ אִתּוֹ, וְהוּא כְּתִיב
'וְאֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאל לוֹ לְאִשָּׁה',
מֵאִי לֹא, דֹּאֲתִי מִיתְּרוּ שְׁפִיטָם עֲגֻלִּים לְעִבּוּדָה זֹה, לֹא,
דֹּאֲתִי מְיוֹסָף שְׁפִטְפֻט בִּיצְרוּ. וְהִלָּא שְׁבִטִים מִבֵּינֵם
אוֹתוֹ, וְאוֹמְרִים, רִאִיתֶם בֶּן פּוּטִי זֶה, בֶּן שְׁפִיטָם אֲבִי
אִמּוֹ עֲגֻלִּים לְעִבּוּדָה זֹה, יִהְיֶה נָשִׂיא שְׁבִט מִיִּשְׂרָאֵל,
אֵלֶּא אִי אֲבוֹה דֹּאֲמִיָּה מְיוֹסָף, אִימָה דֹּאֲמִיָּה מִיתְּרוּ, אִי
אֲבוֹה דֹּאֲמִיָּה מִיתְּרוּ, אִימָה דֹּאֲמִיָּה מְיוֹסָף. דִּיִּקָּא נָמִי
דְּכְתִיב 'מִבְּנוֹת פּוּטִיאל', תְּרִי שְׁמַע מִינָהּ. וּפִירֵשׁ רִשְׁ"י

יֵא. עַפ"י רִשְׁ"י (גִּיטִין נו, א ד"ה שְׁפִטְפֻט).
יב. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'אֵתָה תִּהְיֶה עַל בֵּיתִי וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק
כָּל עַמִּי בְּקַ הַפֶּסַח אֲגַדֵּל מִכֶּךָ'. וְלְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, 'וַיֹּאמֶר
פְּרַעֲה אֶל יוֹסֵף, וַיֹּסֶר פְּרַעֲה וְגו' (בְּרֵאשִׁית מא, מ-מב),
אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, יוֹסֵף מִשְׁלוּ נִתְּנוּ לוֹ, פִּי
שֶׁלֹּא נִשָּׁק בְּעֵבְרָה - 'וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי' (שְׁם פְּסוּק
מ), גּוֹפֵר שֶׁלֹּא נִגַּע בְּעֵבְרָה - 'וַיִּלְבַּשׁ אוֹתוֹ בְּגָדֵי שֵׁשׁ'
(שְׁם פְּסוּק מב), צוּרָרוּ שֶׁלֹּא הִרְכִּין לְעֵבְרָה - 'וַיִּשָּׂם
רַבִּיד הַזֹּהָב עַל צוּרָרוֹ' (שְׁם), יִדּוֹ שֶׁלֹּא מִשְׁמָשׁוּ
בְּעֵבְרָה - 'וַיֹּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אוֹתָהּ
עַל יַד יוֹסֵף' (שְׁם), רַגְלָיו שֶׁלֹּא פָּסְעוּ בְּעֵבְרָה - 'וַיִּתֵּן
וַיִּרְכְּבוּ עַל קָרוֹכִין' [וַיִּבְאוּ וַיִּרְכְּבוּ עַל מִרְכַּבָּה חֲשׁוּבָה],
'וַיִּרְכְּבוּ אוֹתוֹ בְּמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לוֹ' (שְׁם פְּסוּק מג),
מִחֲשָׁבָה שֶׁלֹּא חֲשָׁבָה בְּעֵבְרָה - תְּבוּאָה וְתִקְרָא חֲכֻמָּה,
'וַיִּקְרָאוּ לְפָנָיו אֲבָרָךְ' (שְׁם) אֲבָרָה מִחֲכֻמָּה וְרַךְ בְּשָׁנִים.
יג. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, דֹּאֲמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר אִמֵּר רַבִּי חֲנִינָא,
לֹא נִתְּחַן פִּינְחָס עַד שֶׁהִרְגוּ לְזִמְרִי, דְּכְתִיב 'וַהֲיִתָּה לוֹ

קִרְבָּנוֹת אֲחֵרִים. וְעֵינַי עוֹד טַעַם אַחֵר
לְקַמֵּן בְּסִמּוּךְ (אוֹת ב) עַל פְּסוּק (במדבר כה,
יג) 'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא' וְכו'.

וּלְפִי שֶׁהַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם
שְׂבָשְׂמִים, נַעֲשֶׂה מִלֶּאֱד מִבְּשָׂר,
שְׂבִיא בְּאַחֲרֵי הַיָּמִים לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם
בְּעוֹלָם (ילקוט שמעוני פְּרִשְׁת פִּנְחָס רמז
תשעא). וְכֵדִי לְהַרְאוֹת לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְטַל
שְׂכָרוֹ בְּדִין, אַף עַל פִּי שֶׁלְּפִי סִבְרָתָם לֹא

(פסחים פז, ב), וְאִם יָמוֹת בְּקֶצֶר שָׁנִים, יִמְעוּ
הָעוֹלָם וְיֵאמְרוּ, בְּשָׂבִיל שְׂחָטָא בְּהַרְיָגָת
זְמָרִי. מִשּׁוֹם הָכִי 'הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי
שְׁלוֹם', שִׁיהִיָּה חַי וְקַיִם כְּמוֹ מִלֶּאֱד (במד"ר
כא, ג; פְּרָקִי דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, פְּרָק מו), וְתִהְיֶה גְדֻלָּה
זוֹ לְעוֹלָם לְזָכוֹת וְלֹא חוֹבָה.

וּלְפִי שֶׁהַשּׁוֹפֵד דָּמֵן שֶׁל רִשְׁעִים, בָּאֵלוֹ
הַקְּרִיב קֶרְבֵּן (במד"ר שם), מִשּׁוֹם
הָכִי זָכָה לְהֵיוֹת כֹּהֵן רָאוּי לְהַקְרִיב

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

פִּינְחָס לְהֵיוֹת כֹּהֵן הָרָאוּי לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת
אֲחֵרִים. וְעֵינַי עוֹד טַעַם אַחֵר בִּזְוָה, לְקַמֵּן
בְּסִמּוּךְ (אוֹת ב), עַל הַפְּסוּק (במדבר כה, יג)
'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא' וְכו'.

וּלְפִי שֶׁבִּמְעַשְׂהוּ הַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל
לְאַבְיָהֶם שְׂבָשְׂמִים, זָכָה שִׁיהִיָּה נַעֲשֶׂה מִלֶּאֱד
מִבְּשָׂר עַל הַגְּאוּלָּה, הוּא אֵלִיהוּ הַנִּבְיָא,
שְׂבִיא בְּאַחֲרֵי הַיָּמִים לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בְּעוֹלָם
(ילקוט שמעוני פְּרִשְׁת פִּנְחָס רמז תשעא).

בְּשׁוֹרֵת הַמִּשְׁפָּחוֹת הַמִּיּוּחָסוֹת, מְגַלָּה עַל יִיחוּסוֹ שֶׁל פִּינְחָס
וּמִטַּעַם סִיבָה נּוֹסֶפֶת זָכָה לְהֵיוֹת הַמִּבְשָׂר,
כֵּדִי לְהַרְאוֹת לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא נִמְטַל אֶת
שְׂכָרוֹ בְּדִין, אַף עַל פִּי שֶׁלְּפִי סִבְרָתָם לֹא

פז, ב), וְכֹאשֶׁר עֵתָה עֵלָה פִּינְחָס לְגְדוּלָה
לְהֵיוֹת כֹּהֵן, אִם יָמוֹת בְּקֶצֶר שָׁנִים, יִמְעוּ
הָעוֹלָם וְיֵאמְרוּ, שְׁלֹא מַחֲמַת שַׁעֲלָה לְגְדוּלָה
מֵת, אֲלֹא כְּעוֹנֵשׁ בְּשָׂבִיל שְׂחָטָא בְּהַרְיָגָת
זְמָרִי. מִשּׁוֹם הָכִי 'הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי
שְׁלוֹם', וְהֵינּוּ שִׁיהִיָּה חַי וְקַיִם לְעוֹלָם
(במד"ר כא, ג), וְכְמוֹ מִלֶּאֱד (פְּרָקִי דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר,
פְּרָק מו), וְנִמְצָא שֶׁתִּהְיֶה גְדֻלָּה זוֹ אֲצִלּוֹ
קִיּוּמָת לְעוֹלָם וְלְזָכוֹת וְלֹא חוֹבָה.

שְׂכָרוֹ שֶׁל פִּינְחָס - מִידָה כִּנְגֵד מִידָה

וְעוֹד זָכָה מִידָה כִּנְגֵד מִידָה, לְפִי
שֶׁהַשּׁוֹפֵד דָּמֵן שֶׁל רִשְׁעִים דּוֹמָה בָּאֵלוֹ
הַקְּרִיב קֶרְבֵּן (במד"ר שם), מִשּׁוֹם הָכִי זָכָה

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

הֵיא נּוֹטְרִיקוֹן 'שְׁלֹא לְמוֹת'. וְזֶה מַחֲזֵק קְבֻלָּת רְבוּתִינוּ
ז"ל כִּי פִּינְחָס זֶה אֵלִיהוּ, וְכֵן מְצִינוּ בְּעַצְמוֹ שְׁאִמֵּר
(מַלְכִּים א' יט, ד) 'קָח נָא אֶת נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי לֹא טוֹב
אֲנִי מֵאֲבוֹתִי, כְּלוּמֹר, מֵאֲבוֹתִי שְׁמָתוֹ, וּמִפְּנֵי שְׁמָאס
חַיִּי הָעוֹלָם הַזֶּה, נִתֵּן לוֹ חַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְעֵלָה בְּסַעֲרָה
הַשְּׁמַיָּמָה. כ. לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, 'וִיכְפָּר', וְכִי קֶרְבֵּן
הַקְּרִיב שְׁנֵאמַר בּוֹ כִּפְרָה, אֲלֹא לְלַמֵּד, שֶׁכֵּל הַשּׁוֹפֵד
דָּמֵן שֶׁל רִשְׁעִים כְּאִילוֹ הַקְּרִיב קֶרְבֵּן. כֹּא. לְשׁוֹן
הַפְּסוּק, 'וְהִתְהַלַּח לוֹ וְלִזְרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם
תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו וִיכְפָּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'.
כב. לְשׁוֹן הַיִּלְקוּט שְׁמַעוֹנִי, אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְוִישׁ,
פִּינְחָס הוּא אֵלִיהוּ, אִמֵּר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵתָה
נִתַּח שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵינִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֵף לְעֵתָה
לְבוֹא, אֵתָה הוּא שְׁעֵתִיד לִיתֵּן שְׁלוֹם בֵּינִי לְבֵין בְּנֵי,
שְׁנֵאמַר (מַלְכִּים ג, כד-כז) 'הֵנָּה אֲנִי שׁוֹלֵחַ לָכֶם אֶת
אֵלִיהַ הַנִּבְיָא לְפָנַי בּוֹא יוֹם ה' וְגו' וְהִשְׁכִּיב לֵב אֲבוֹת עַל

(שם), תִּרְתִּי 'פּוֹטִי', מִדְּלֹא כְּתִיב 'פּוֹטְאֵל'. יז. לְשׁוֹן
הַגְּמָרָא, אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, אוֹי לָהּ לְרַבְּנוֹת שְׁמִקְבֵּרָת אֵת
בְּעֵלִיָּה, שְׁאִין לָךְ כָּל נְבִיא וְנְבִיאָה שְׁלֹא קִיפַח אֲרִבְעָה
מַלְכִּים בִּימֵיו, שְׁנֵאמַר (יִשְׁעִיָּה א, א) 'חֲזוֹן יִשְׁעִיָּהוּ בֶן
אֲמוּץ אֲשֶׁר חָזָה עַל יְהוּדָה וְיִירוּשָׁלַיִם' וְגו'.
יח. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'לִכְן אָמַר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי
שְׁלוֹם'. יט. לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, 'לִכְן אִמֵּר הִנְנִי נֹתֵן
לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם', שְׁעִדִּין הוּא קַיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר
(מַלְכִּים ב, ה) 'בְּרִיתִי הִתָּה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשְׁלוֹם וְאִתָּנָם
לוֹ מוֹרָא וְיִירָאִנִּי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נִחַת הוּא', וְאוֹמֵר (במדבר
כה, יג) 'וְהִתָּה לוֹ וְלִזְרְעוֹ אַחֲרָיו' וְגו'. וְזֶה לְשׁוֹן הַפְּרָקִי
דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הִסֵּב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׁמוֹ שֶׁל פִּינְחָס כְּשֶׁמוֹ שֶׁל אֵלִיהוּ זָכוֹר לְטוֹב
מִתּוֹשְׁבֵי גִלְעָד וְכו', שְׁנֵאמַר 'בְּרִיתִי הִתָּה אִתּוֹ הַחַיִּים
וְהַשְׁלוֹם', וְנִתֵּן לוֹ חַיִּי הָעוֹלָם הַזֶּה וְחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא.
וְזֶה לְשׁוֹן רַבִּינוּ בַּחֲיִי (שם), וְשְׁמַעְתִּי, שֶׁהַמִּלָּה [שְׁלוֹם]

הָיָה רָאוּי לְהִיּוֹת כֹּהֵן מִיָּחָס, מִשּׁוּם הֵכִי, יָבֵא לְבִשּׁוֹר עוֹד לְיִשְׂרָאֵל עַל כָּל הַמְשַׁפְּחוֹת הַמֵּיֶחֱסוֹת שֶׁנִּתְרַחֲקוּ, לְקַרְבָּן, וּבְדַעַת רַבִּי יְהוּדָה סוֹף מִסְכַּת עֲדִיּוֹת (פ"ח מ"ו), לְקַרֵּב וְלֹא לְרַחֵק, וְכֵן בְּפֶרֶק ד' דְּקִדּוּשֵׁין (עא, א) אֲמָרִינוּ, מִשְׁפַּחַה שְׁנִמְמָעָה, נִמְמָעָה. וְלִכְּנֹן אֲמָרוּ, בְּדִין הוּא שְׁיִטֵּל שְׂכָרוֹ, כְּלוּמַר, שֶׁהִדִּין שְׁנַעֲשֶׂה עִמּוֹ, יִהְיֶה נַעֲשֶׂה נִמְי לְכָל יִשְׂרָאֵל.

וּבְדִרְגָּה אַחֵר נִבְאָר, 'בְּדִין הוּא שְׁיִטֵּל שְׂכָרוֹ', אַחֵר בְּאוֹר הַמִּדְרָשׁ (במד"ר כא, א), גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שֶׁנִּתֵּן לְפִינְחָס, שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֲלֵא בְשָׁלוֹם, וְהַתּוֹרָה כֻּלָּה שְׁלוֹם, וְאִם בָּא אָדָם מִן הַדֶּרֶךְ, שׁוֹאֲלִין לוֹ שְׁלוֹם, וְכֵן שְׁחִירֵי שׁוֹאֲלִין לוֹ שְׁלוֹם, וּבִאֲמֹשׁ וְכו', 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' חוֹתְמִין 'פּוֹרָס סֶפֶת שְׁלוֹם', הַתּוֹפֵלָה חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם, בְּרִפְת כֹּהֲנִים חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם וְכו', עכ"ל.

מִאֲמָרָם ז"ל
גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם
שֶׁנִּתֵּן
לְפִינְחָס וְכו',
וְאִם בָּא
אָדָם מִן
הַדֶּרֶךְ
שׁוֹאֲלִין לוֹ
שְׁלוֹם, שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל
חוֹתְמִין וְכו',
הַתּוֹפֵלָה
חוֹתְמִין וְכו'.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

יִרְחַק אֶת הַמְשַׁפְּחוֹת שֶׁהִתְקַרְבוּ. וְלִכְּנֹן אֲמָרוּ בַּמִּדְרָשׁ, 'בְּדִין הוּא שְׁיִטֵּל שְׂכָרוֹ', כְּלוּמַר, שֶׁהִדִּין 'שְׁנַעֲשֶׂה עִמּוֹ' - שֶׁהִתְגַּלָּה יִיחוּסוֹ הַכֹּשֶׁר, יִהְיֶה נַעֲשֶׂה נִמְי עַל יְדוֹ כִּכְלָ יִשְׂרָאֵל.

דְּקוֹק בַּלְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שֶׁנִּתֵּן לְפִינְחָס

וּבְדִרְגָּה אַחֵר נִבְאָר אֶת הַמֵּאמָר 'בְּדִין הוּא שְׁיִטֵּל שְׂכָרוֹ', אַחֵר בְּאוֹר הַמִּדְרָשׁ (במד"ר כא, א), גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שֶׁנִּתֵּן לְפִינְחָס, לְפִי שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֲלֵא בְשָׁלוֹם, וְהַתּוֹרָה כֻּלָּה שְׁלוֹם, וְאִם בָּא אָדָם מִן הַדֶּרֶךְ שׁוֹאֲלִין לוֹ שְׁלוֹם, וְכֵן שְׁחִירֵי שׁוֹאֲלִין לוֹ שְׁלוֹם, וּבִאֲמֹשׁ - בַּעֲרֵב, כֵּךְ שׁוֹאֲלִים בְּשָׁלוֹם, וּבִשְׁבַת בְּבִרְכוֹת קְרִיאַת 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' שֶׁל עֲרֵבִית חוֹתְמִין אֶת הַבְּרִכוֹת שֶׁלֹּא חִירָה ב'פּוֹרָס סֶפֶת שְׁלוֹם'²¹, וְכֵן אֶת הַתּוֹפֵלָה חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם, וּבְרִפְת כֹּהֲנִים חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם וְכו',²² עכ"ל.

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

שְׁלוֹם בַּעוֹלָם, שְׁנֵאמַר (מלאכי ג, כג-כד) 'הִנֵּה אֲנִי שׁוֹלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיאִים וְגו' וְהַשִּׁיב לָכֶם אֲבוֹת עַל בְּנִים וְלִב בְּנִים עַל אֲבוֹתָם'. כִּד. זֶה לְשׁוֹן מְנוֹרַת הַמֵּאֹר (נר ו, כלל ב, ח"א פ"ב) וְהַעֲתִיקוּ בִשְׁלֵ"ה (סוכה פ"ק נר מצוה), גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם, שְׁבוּ מִסִּימִין הַתּוֹפִילָה שֶׁהִיא בְּרִכַּת 'עוֹשֶׂה שְׁלוֹם', וְכֵן מִסִּימִין בְּרִכַּת שֶׁל לֵיל שֶׁבַת שֶׁהִיא 'פּוֹרָס עֲלֵינוּ סוֹכֵת שְׁלוֹם'. כִּה. לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, 'לִכְּנֹן אֲמָרוּ הַנְּנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם', גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שֶׁנִּתֵּן לְפִינְחָס, שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֲלֵא בְשָׁלוֹם, וְהַתּוֹרָה כֻּלָּה שְׁלוֹם שְׁנֵאמַר (משלי ג, יז) 'דְּרִכָּה דְּרִכֵּי נֹעֵם וְכָל נִתְיָבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם', וְאִם בָּא אָדָם

בְּנִים'. וְרֹאה עוֹד דְּבָרֵי חֲכָמִים בַּמִּשְׁנָה (עֲדִיּוֹת פ"ח מ"ו) מוֹבָא בַּהֲעֵרָה לְהֵלֵךְ בַּסִּמּוּךְ. כִּג. זֶה לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, אֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִקּוֹבֵל אֲנִי מִרְבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי שֶׁשְׁמַע מִרְבּוֹ וְרַבּוֹ מִרְבּוֹ, הִלְכָה לְמַשֶּׁה מִסִּנֵּי שְׁאִין אֱלִיהוֹ בֹא לְטַמָּא וּלְטַהַר לְרַחֵק וּלְקַרֵּב, אֲלֵא לְרַחֵק הַמְקוֹרְבִין בְּזוֹרֵעַ וּלְקַרֵּב הַמְרוֹחֲקִין בְּזוֹרֵעַ. מִשְׁפַּחַת בֵּית צִרְיָה הִיתָה כְּעֵבֶר הַיִּירֵד וְרַחֲקָה בֶּן צִיּוֹן בְּזוֹרֵעַ, וְעוֹד אַחֲרָת הִיתָה שֶׁם וּקְרָבָה בֶּן צִיּוֹן בְּזוֹרֵעַ, כְּגוֹן אֱלֹהֵי אֱלִיהוֹ בֹא לְטַמָּא וּלְטַהַר לְרַחֵק וּלְקַרֵּב. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, לְקַרֵּב, אֲבָל לֹא לְרַחֵק. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, לְהַשׁוּוֹת הַמְחֻלָּקֶת. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, לֹא לְרַחֵק וְלֹא לְקַרֵּב, אֲלֵא לַעֲשׂוֹת

בִּינֵיהֶם, כְּבִכּוּל אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵין הַשְׁטָן נוֹגֵעַ בִּינֵיהֶם, שְׁנַאֲמַר (הוֹשֵׁעַ ה', יז) 'חֲבוּר עֲצָבִים' וְכו', אָבֵל מִשְׁנַחֲלָקוֹ מֶה נֶאֱמַר בָּהֶם (שם י, ב), 'חֵלֶק לָבָם' וְכו', הָיוּ גְדוֹל הַשְּׁלוֹם, וּשְׁנוּאָה הַמַּחֲלָקֶת, ע"כ"ל.

לְמַדְנֵנוּ מִזֶּה, כִּי כָל עֲצָם וְגִדְלַת הַשְּׁלוֹם, הוּא מִפְּנֵי שְׁאִין הַשְׁטָן נוֹגֵעַ בְּמָקוֹם שִׁישׁ שְׁלוֹם, וְאֵין רְשׁוֹת לְכָל מִזִּיק לָבָם בְּמָקוֹם שִׁישׁ שְׁלוֹם. וְעַד שִׁיתְקַיִם 'בְּלַע הַמָּוֶת לְנֶצַח'

וְקִשָּׁה, דְּמָה רָצָה לֹאמַר גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שְׁנִיתָן לְפִינְחָס, וְכִי שְׁלוֹם זֶה מִשְׁנֵה מִשְׁאָר הַשְּׁלוֹם, וְהֵלֵא אַחֵר כֶּךָ אָמַר, שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֵלָּא בְּשְׁלוֹם, וְאֵם בָּא אָדָם מִן הַדֶּרֶךְ וְכו', דְּשִׁמַּע מִינָהּ שֶׁהוּא שְׁלוֹם לְכָל אָדָם.

וַיֵּשׁ לֹאמַר, דְּאִמְרִינֵן בְּמִדְרַשׁ (שם יא, ז) עַל פֶּסוּק (במדבר ו, כו) 'וַיֵּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם', רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלֵעָזָר הַקָּפֶר אָמַר, גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם, שְׁאֵפְלוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים עֲבוּדָה זָרָה וְשְׁלוֹם

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

הֵנַח לו' - כְּשִׁישְׁרָאֵל מַחוּבְרִים זֶה לָזֶה בְּאֲחֻדוֹת, אֵף אִם הֵם עוֹבְדִים עֲבוּדָה זָרָה, הֵנַח לָהֶם וְאֵל תַּעֲנִישֵׁם. אָבֵל מִשְׁנַחֲלָקוֹ זֶה מִזֶּה, שְׁאִין שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם, מֶה נֶאֱמַר בָּהֶם (שם י, ב), 'חֵלֶק לָבָם עֵתָּה יֵאָשְׁמוּ' וְכו' כ" - אִם נִחֲלַק לָבָם זֶה מִזֶּה יַעֲנִשׁוּ עַל עוֹנוֹתֵיהֶם, לִפִּי שְׂאוֹ יֵשׁ פֶּתַח חוֹן פֶּה לִשְׁטָן לִקְטֹרֵג, הָיוּ גְדוֹל הַשְּׁלוֹם, וּשְׁנוּאָה הַמַּחֲלָקֶת, ע"כ"ל.

לְמַדְנֵנוּ מִזֶּה, כִּי כָל עֲצָם וְגִדְלַת הַשְּׁלוֹם, הוּא מִפְּנֵי שְׁאִין הַשְׁטָן נוֹגֵעַ בְּמָקוֹם שִׁישׁ שְׁלוֹם, וְאֵין רְשׁוֹת לְכָל מִזִּיק לָבָם בְּמָקוֹם שִׁישׁ שְׁלוֹם.

השלום בעולם הזה אינו שלום נצחי

וְלָכֵן, עַד שִׁיתְקַיִם 'בְּלַע הַמָּוֶת לְנֶצַח' (ישעיה כה, ח) - וַיִּתְּבֵטֵל הַשְׁטָן וְכָל הַמִּזִּיקִין

וְקִשָּׁה, דְּמָה רָצָה לֹאמַר גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שְׁנִיתָן לְפִינְחָס, וְכִי שְׁלוֹם זֶה - שְׁנִיתָן לוֹ, מִשְׁנֵה מִשְׁאָר הַשְּׁלוֹם שְׁנִיתָן לְשֹׂאֵר בְּנֵי הָאָדָם, וְהֵלֵא אַחֵר כֶּךָ אָמַר הַמִּדְרַשׁ, שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֵלָּא בְּשְׁלוֹם, וְאֵם בָּא אָדָם מִן הַדֶּרֶךְ וְכו', דְּשִׁמַּע מִינָהּ, שֶׁהוּא שְׁלוֹם הַשְּׁוֹה לְכָל אָדָם.¹

השטן אינו נוגע במקום שיש שלום

וַיֵּשׁ לֹאמַר, עַל פִּי מֶה דְּאִמְרִינֵן בְּמִדְרַשׁ (שם יא, ז), עַל הַפֶּסוּק (במדבר ו, כו) 'וַיֵּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם', רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלֵעָזָר הַקָּפֶר אָמַר, גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם, שְׁאֵפְלוּ אִם יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים עֲבוּדָה זָרָה, וַיֵּשׁ שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם, כְּבִכּוּל אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵין הַשְׁטָן נוֹגֵעַ בִּינֵיהֶם, שְׁנַאֲמַר (הוֹשֵׁעַ ה', יז) 'חֲבוּר עֲצָבִים אֶפְרַיִם

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

הַשְּׁלוֹם, וְהִרְאִיָּה, שֶׁהוּא נִיתָן לְפִינְחָס בְּשִׁכְרוֹ. וְהֵלֵךְ (פֶּרֶשׁת עֵקֶב אוֹת ה') הַקִּשָּׁה רַבִּינוּ, שְׁהִיָּה צִרִיךְ לֹאמַר 'גְּדוֹל פִּינְחָס שְׁנִיתָן לוֹ הַשְּׁלוֹם', וְרֹאֵה שֶׁם. וְכַמִּקּוֹם אַחֵר בְּמִדְרַשׁ (במד"ר יא, ז) שְׁמַדְבֵּר בְּמַעֲלַת הַשְּׁלוֹם מוֹבָא בְּלִשׁוֹן זֶה, וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא בְּפִינְחָס שְׁנִיתָן שְׁכָרוֹ שְׁלוֹם]. כִּזוֹ. לִשׁוֹן הַפֶּסוּק, 'יֵשָׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיֵּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם'. כִּזוֹ. לִשׁוֹן הַפֶּסוּק, 'חֵלֶק לָבָם עֵתָּה יֵאָשְׁמוּ' הוּא יַעֲרֵף מִצְבוֹתָם וַיִּשְׁדֹּד מִצְבוֹתָם. כִּזוֹ. לִשׁוֹן הַפֶּסוּק, 'בְּלַע הַמָּוֶת לְנֶצַח וּמָחָה אֲדֹנֵי ה' דְּמָעָה מַעַל כָּל פְּנִים וְחִרְפַּת עַמּוֹ יִסֵּר מַעַל כָּל הָאָרֶץ

מִן הַדֶּרֶךְ שׁוֹאֲלִין לוֹ שְׁלוֹם, וְכֵן שְׁחִרְתִּי שׁוֹאֲלִין לוֹ שְׁלוֹם, וּבִאֲמַשׁ כֵּךְ שׁוֹאֲלִין בְּשְׁלוֹם. 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' חוֹתָמִין 'פּוֹרֵס סוֹכֵת שְׁלוֹם עַל עַמּוֹ', הַתְּפִילָּה חוֹתָמִין בְּשְׁלוֹם, בְּבִרְכַּת כְּהֻנִּים חוֹתָמִין בְּשְׁלוֹם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֶלְפָתָא, אֵין כְּלִי מַחֲזִיק בְּרַכָּה אֵלָּא שְׁלוֹם, שְׁנַאֲמַר (תהלים כט, יא) 'ה' עוֹז לַעֲמּוֹ יִתֵּן ה' יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם'. כִּזוֹ. רַבִּינוּ לִמַּד בְּכוּוֹנַת הַמִּדְרַשׁ, שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁנִיתָן לְפִנְחָס הִיָּה גְּדוֹל וּמִיּוּחַד, וְעַל זֶה מִקְשָׁה בְּמֶה גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שְׁנִיתָן לְפִנְחָס יוֹתֵר מִשְׁאָר שְׁלוֹם. אוֹלָם פֶּשֶׁט דְּבָרֵי הַמִּדְרַשׁ, שְׁגִדּוֹל

דִּלְדִּידִיהָ 'בִּלְעַל הַמּוֹת לְנֹצַח', וְנִמְצָא
שֶׁהוּא אֵין לוֹ עוֹד צֶרֶךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל
הַשְּׁלוֹם, שֶׁכֶּבֶד זָכָה בּוֹ, אָכֵל אָנוּ צְרִיכִים
בְּכָל עֵת וּזְמַן לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו. וְעַיִן עוֹד
לְקַמֵּן פֶּרֶשֶׁת עֶקֶב (סוף אות ה).

וְלָכֵן אָמַר הַמְדַּרְשׁ, 'בְּדִין הוּא שְׁיִטֵּל
שְׁכָרוֹ'. שֶׁשִּׁשְׁהַצְדִּיקִים מִבְּקָשִׁים
לִישֵׁב בְּשִׁלּוּהָ, מִדַּת הַדִּין מְקַטְרָגָתָה

(ישעיה כה, ח), לֹא יוֹפֶה הָעוֹלָם לְהַנּוֹת
מִהַשְּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, וְלָכֵן אָנוּ מִתְפַּלְלִים בְּכָל
יוֹם לְתַקּוֹן הָעוֹלָם, וְלִזְכוּת בְּזֵה הַשְּׁלוֹם.
וּבְכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל תַּפְלָה וְתַפְלָה, מִתְתַּקֵּן
הָעוֹלָם מֵעַט מֵעַט, עַד בֹּא יוֹם הַיְּשׁוּעָה.
אָכֵל הַשְּׁלוֹם שָׁנְתָן לְפִינְחָס, הִיָּה
הַשְּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, שֶׁאִפְלוּ מִלֵּאדָּ
הַמּוֹת לֹא יִהְיֶה לוֹ רִשּׁוּת לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

כֹּל כּוּחוֹת הַטּוֹמָאָה הַמְכּוֹנִים 'מוֹת'², לֹא
יִזְכֶּה הָעוֹלָם לְהַנּוֹת מִהַשְּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, שֶׁכֵּן
עֲדִיין יֵשׁ לָהֶם שְׁלִיטָה, וְרַק בְּבִיטוּלָם יוּכַל
לְהִיטוּת שְׁלוֹם. וְלָכֵן בְּרַכַּת קְרִיאַת שְׁמַע, וְכֵן
הַתְפִּילָה וּבְרַכַּת כַּהֲנִים מְסִימִים בְּשְׁלוֹם,
שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְלִים בְּכָל יוֹם לְתַקּוֹן הָעוֹלָם,
וְלִזְכוּת בְּזֵה הַשְּׁלוֹם. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל
תַּפְלָה וְתַפְלָה, מִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם מֵעַט מֵעַט,
עַד בֹּא יוֹם הַיְּשׁוּעָה בְּגֹאֻלָּה לְעֵתִיד לְבֹא.

לפִּינְחָס נִתֵּן שְׁלוֹם אֲמִיתִי וְנֹצַחִי

אָכֵל הַשְּׁלוֹם שָׁנְתָן לְפִינְחָס, הִיָּה הַשְּׁלוֹם
הָאֲמִתִּי, מִשּׁוּם שֶׁקִּיבֵל בְּשִׁכְרוֹ שֶׁאִפְלוּ מִלֵּאדָּ
הַמּוֹת לֹא יִהְיֶה לוֹ רִשּׁוּת לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו³,
וַיַּחֲיֶה לְנֹצַח⁴, דִּלְדִּידִיהָ - אֲצִלוֹ, כִּבְר עַכְשֵׁיו
הִיָּה בְּבַחֲנִית 'בִּלְעַל הַמּוֹת לְנֹצַח', וְאֵין לִשְׁטָן

'בְּדִין שְׁיִטֵּל שְׁכָרוֹ' - גַּם מִדַּת הַדִּין מְסִימָה עַל שְׁכָרוֹ

וְלָכֵן אָמַר הַמְדַּרְשׁ בְּלִשׁוֹן זֶה 'בְּדִין הוּא
שְׁיִטֵּל שְׁכָרוֹ', כְּלוֹמֵר, שֶׁאֵף עַל פִּי שִׁשְׁהַצְדִּיקִים
מִבְּקָשִׁים לִישֵׁב בְּשִׁלּוּהָ, מִדַּת הַדִּין מְקַטְרָגָתָה

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

יֵרֵד. כִּיּוֹן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ אֱלֹהִים, הִכְרִיחוֹ תַּחַת רַגְלֵיו,
וּבִיקֵשׁ לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נָתַן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא רִשּׁוּת, מִיד כֶּפֶף אוֹתוֹ תַּחֲתָיו, וְעַלָּה לְשִׁמִּים,
דְּכֹתִיב (מִלְכִּים ב', ב, יא) 'וַיַּעַל אֱלֹהִים בְּסַעֲרָה הַשָּׁמַיִם'.
2. כְּמוֹבָא לְעִיל. 3. וְזֶה לִשׁוֹן רַבִּינוּ בְּפֶרֶשֶׁת
עֶקֶב (סוף אות ה), דַּמְרִינֵן בְּמַדְרֵשׁ (בְּמַדְרֵשׁ כֹּא, א)
וּבְפִסְקֵתָא (פֶּרֶשֶׁת פִּנְחָס) גְּדוּל הַשְּׁלוֹם שְׁנִיתָן לְפִינְחָס
וְכוּ'. צִרִיךְ עֵינֵינוּ דַּהֲיָה לוֹ לִוְמֵר בַּהִיפֶךְ גְּדוּל פִּינְחָס
שְׁנִיתָן לוֹ הַשְּׁלוֹם, שֶׁהַשְּׁלוֹם כִּבְר אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא
דְּבַר חֲשׁוֹב. וְעוֹד מִקְשִׁים הָעוֹלָם בַּהִיפֶךְ, דְּמֵאִי
אוֹלָמִיָּה דְּפִינְחָס שְׁנִיתָן לוֹ הַשְּׁלוֹם, וְהֵלָא לְכָל יִשְׂרָאֵל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ בְּשְׁלוֹם דְּכֹתִיב (תְּהִלִּים כט,
יא) 'זֶה יִבְרַךְ עָמוֹ בְּשְׁלוֹם'. וְלִפִּי מַה שֶׁאֲמַרְנוּ
יְתוּרָן הַכֹּל שֶׁכְּשֶׁהֱיָיו עוֹסְקִים בְּתוֹרָה כְּמוֹ שֶׁאֲמַר 'ה'
עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, אִז יִבְרַךְ אוֹתָם בְּשְׁלוֹם דִּהֵינּוּ שִׁיָּהִי

כִּי ה' דְּבָר'. 4. לִשׁוֹן הַזֹּהָר (פֶּרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית כט,
א), וְלִזְמַנָּא דַּתִּי עֲתִיד קוֹדֶשׁא בְּרוּךְ הוּא לְבַעֲרָא כֹל
זִינִין בִּישִׁין מַעֲלָמָא כְּדֹכְתִּיב 'בִּלְעַל הַמּוֹת לְנֹצַח',
[לְעֵתִיד לְבֹא, יִבְעַר הַקֶּבֶד כֹּל הַמִּינִים הָרַעִים שֶׁל
הַסְטֵרָא אַחֲרָא מִהָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכָתוּב 'וּבִלְעַל הַמּוֹת
לְנֹצַח' - הַסְטֵרָא אַחֲרָא שְׁנִקְרָא 'מוֹת' יִתְבַּלַּע וְיִתְבַּטֵּל
לְנֹצַח]. 5. זֶה לִשׁוֹן הַזֹּהָר חֲדָשׁ (רוֹת כז, ב),
רַבִּי נַחֲמִיָּה וְרַבִּי יְהוּדָה אֲמֵרִי, כִּשְׁהַעֲלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אֱלֹהִים לְרַקִּיעַ, עֲמַד מִלֵּאךְ הַמּוֹת כְּנִגְדּוֹ, אֲמַר לִיה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַל מִנַּת כֶּךָ בְּרֵאשִׁית שְׁמִים, שִׁיעֲלָה
אֱלֹהִים לְשֵׁם. אֲמַר לִיה מִלֵּאךְ הַמּוֹת, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,
עַכְשֵׁיו יִהְיֶה פֶתַחְחוֹן פֶּה לְבִרְיּוֹת. אֲמַר לִיה הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, אֵין זֶה כִּשְׁאֵר בְּרִיּוֹת, וַיְכּוֹל הוּא לְהַעֲבִיר
אוֹתָן מִן הָעוֹלָם, וַאֲיֵיךְ יוֹדַע כּוּחוֹ. אֲמַר לִיה, רַבּוֹנוּ
שֶׁל עוֹלָם, תֵּן לִי רִשּׁוּת וְאֲרֵד אֵלָיו, אֲמַר לִיה, רַד, מִיד

וְאָמַר הַמִּדְרָשׁ, גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שֶׁנִּתֵּן לְפִינְחָס, שֶׁאֵין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֲלָא בְּשָׁלוֹם. כְּלוּמַר, עֵקֶר קִיּוּם הָעוֹלָם הוּא עַל יְדֵי הַשְּׁלוֹם, כִּי הַמִּזְוִיקִין גּוֹרְמִים לְהַחְרִיב הָעוֹלָם, וְלִכֵּן הֵם מְצֻוִּין בְּחֻרְבָּהּ וּבְמָקוֹם צִיָּה וּשְׂמֻמָּה (בְּרֻכּוֹת ג, א), וְאִם בָּא אָדָם מִן הַדֶּרֶךְ, שׁוֹאֵלִין לוֹ שְׁלוֹם, כִּי כָּל הַדֶּרֶכִּים בְּחֻזְקַת סִפְּנָה (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד), שֶׁהַשְּׁמִיטָה מְקַטְרֵג אוֹ

עָלֵיהֶם (כ"ר פג, ב), וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַקְדָּק עִם חֲסִידָיו כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה (יבמות קכא, ב). אָבָל כָּאֵן בְּפִינְחָס, שְׂדָחָה אֶת הַשְּׁמִיטָה, בְּדִבְתִּיב (במדבר כה, יא) 'הַשִּׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וְכו', בְּדִין הוּא וְכו', כְּלוּמַר, מִלְּאָדָּה רַע יֵעָנֶה אָמֵן בְּעַל כְּרַחוּ, כִּי מִן הַדִּין יִטַּל כְּרָאוּי לוֹ, וּמִדַּת הַדִּין לֹא תִהְיֶה מְקַטְרֶגֶת עָלָיו.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

לְפִינְחָס שֶׁאֵין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֲלָא בְּשָׁלוֹם. כְּלוּמַר, כֹּל עֵקֶר קִיּוּם הָעוֹלָם הוּא עַל יְדֵי הַשְּׁלוֹם, כִּי הַמִּזְוִיקִין גּוֹרְמִים לְהַחְרִיב הָעוֹלָם, וְלִכֵּן הֵם מְצֻוִּין בְּחֻרְבָּהּ (בְּרֻכּוֹת ג, א), וּבְמָקוֹם צִיָּה וּשְׂמֻמָּה^ל, וכאשר במקום שיש שלום נדחין המזיקים, ממילא על ידו יכול העולם להיות מתקיים.

כש'בא מן הדרך' בלא נזק
סימן שיש עמו שלום

וכן מה שהמשיך המדרש עוד שם, וְאִם בָּא אָדָם מִן הַדֶּרֶךְ שׁוֹאֵלִין לוֹ שְׁלוֹם, כִּי כָּל הַדֶּרֶכִּים בְּחֻזְקַת סִפְּנָה (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד), לְפִי שֶׁהַשְּׁמִיטָה מְקַטְרֵג אוֹ

עָלֵיהֶם (כ"ר פג, ב)^ל, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַקְדָּק עִם חֲסִידָיו לְהַעֲנִישֵׁם אִפְּלוּ עַל עֲבִירוֹת הַקְּלוֹת כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה (יבמות קכא, ב)^ל, וּמִחֲמַת כֵּן אֵינֶם זֹכִים לִשְׁבֹּת בְּשִׁלוּהָ. אָבָל כָּאֵן בְּפִינְחָס, שְׂדָחָה אֶת קִטְרוֹג הַשְּׁמִיטָה, בְּדִבְתִּיב (כמדבר כה, יא) 'הַשִּׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וְכו', וּבִשְׁל כֵּן יִכּוֹל הוּא לִקְבֹּל שֹׁכֵר שְׁלוֹם אֱמִיתִי לִנְצַח בְּעוֹלָם הַזֶּה, לִכֵּן 'בְּדִין הוּא שִׁיטוֹל שֹׁכְרוֹ', כְּלוּמַר, מִלְּאָדָּה רַע יֵעָנֶה אָמֵן בְּעַל כְּרַחוּ^ל - עַל בְּרַכָּה זוֹ, כִּי מִן הַדִּין הוּא שִׁיטוֹל כְּרָאוּי לוֹ, וּמִדַּת הַדִּין לֹא תִהְיֶה מְקַטְרֶגֶת עָלָיו.

'העולם מתנהג בשלום'

כאשר אין את המזיקים הגורמים להחריבו

וְאָמַר הַמִּדְרָשׁ עוֹד, גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם שֶׁנִּתֵּן

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

דוּסָא, שְׁעָה רִאשׁוֹנָה אָמַר לָהֶם שְׁלוֹם, שְׁנִיָּה אָמַר לָהֶם שְׁלוֹם, שְׁלִישִׁית אָמַר לָהֶם, עֲלֵתָהּ. אָמַר לָהֶם, בְּתִי מִי הָעֵלֶךְ, אָמְרָה לוֹ, זָכַר שֶׁל רַחֲלִים נִדְמָן לִי, וְזָקֵן מִנְהִיגוֹ. אָמְרוּ לוֹ, נִבְיָא אֲתָה. אָמַר לָהֶם, לֹא נִבְיָא אֲנִי, וְלֹא בֵּן נִבְיָא אֲנִי, אֲלָא דָּבַר שֶׁהַצִּדִּיק מִתְעַסֵּק בּוֹ, יִכְשַׁל בּוֹ זֶרַעוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אֵפֹה עַל פִּי כֵּן מֵת בְּנוֹ בְּצִמָּה, שְׁנֵאמַר (תהלים ג, ג) 'וּסְבִיבִי נִשְׁעָרָה מִאֲדָר', מִלְּמַד שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַקְדָּק עִם סְבִיבֵי כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה. רַבִּי חֲנִינָא אָמַר מִהֲבָא (שם פט, ח) 'אֵל נִעְרָץ בְּסוּד קְדוּשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבֵי'. וְכו'. מְלִיצָה מִלְּשׁוֹן הַגְּמָרָא (שבת קט, ב). וְכו'. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, תָּנוּ רַבָּנִן, מִפְּנֵי שֶׁלֶשֶׁה דְּבָרִים אֵין נִכְנָסִין לְחוּרְבָּהּ, מִפְּנֵי חֲשָׁד, מִפְּנֵי הַמְּפֹלֶת, וּמִפְּנֵי הַמִּזְוִיקִין.

לָהֶם הַשְּׁלוֹם לְבִרְכָּה וּלְתוֹסַפָּת, אָבָל לְפִינְחָס לֹא נִתֵּן לוֹ לְבִרְכָּה וּלְתוֹסַפָּת, אֲלָא עֵיקַר הַשְּׁלוֹם דִּהְיִינוּ שֶׁהוּא יִרְבֶּה הַשְּׁלוֹם שִׁישִׁיב אֶת יִשְׂרָאֵל בְּתִשׁוּבָה כְּנִ"ל, וְהוּאֵל שְׁפִינְחָס הִיָּה רָאוּי לוֹ תְּשִׁלוֹם גָּמוּל גְּדוֹל וְנִיתָן לוֹ זֶה, שֶׁמֶעַ מִינָה שֶׁהוּא יוֹתֵר חָשׁוּב מִכָּל דָּבָר. לָד. לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, אָמַר רַב אַחָא, בִּשְׁעָה שֶׁהַצִּדִּיקִים יוֹשְׁבִים בְּשִׁלוּהָ, וּמִבְקָשִׁים לִישֹׁב בְּשִׁלוּהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה, הַשְּׁטֵן בָּא וּמִקְטְרֵג, אָמַר, לֹא דִיִּין שֶׁהוּא מִתּוֹקֵן לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא, אֲלָא שֶׁהֵם מִבְקָשִׁים לִישֹׁב בְּשִׁלוּהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה. תַּדַּע לָךְ שֶׁהוּא כֵּן, יַעֲקֹב אֲבִינוּ, עַל יְדֵי שֶׁבִקֵּשׁ לִישֹׁב בְּשִׁלוּהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה, נִזְדוּג לֹא שִׁטְנָה שֶׁל יוֹסֵף. לָה. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, תָּנוּ רַבָּנִן, מַעֲשֵׂה בִבְתוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין שֶׁנִּפְלָה לְבוֹר הַגְּדוֹל, וּבָאוּ וְהוֹדִיעוּ לְרַבִּי חֲנִינָא כֵּן

כָּךְ שׁוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם, לְהִתְפַּלֵּל אֶל ה' שִׁישְׁכִּיבֵנוּ לְשָׁלוֹם מִפְּנֵי פֶחַד הַמְּזִיקִין. ו'שְׁמַע' יִשְׂרָאֵל חוֹתָמִין 'פֹּרֶם סֶפֶת שָׁלוֹם', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֹהָר (פרשת בלק ריא, א-ב), שֶׁבְּקִרְיַת שְׁמַע הוֹרֵג אָדָם כְּמֹה מְזִיקִין. וּבְהֶכְנֵס שֶׁבֶת, כָּל הַמְּזִיקִין נִדְחִין לְתַהוֹמָא רַבָּה (וּזְהַר פְּרִשְׁת בְּרַאשִׁית מַח, א), וְכִדְאָמְרִינָן (מִדְרַשׁ תַּהֲלִים מוֹמֹר צֵב),

בְּשַׁעֲת הַסִּפְּנָה (כ"ר צא, ט), וּכְשֶׁבֶא מִן הַדֶּרֶךְ שָׁלוֹ וְשָׁקֵט, שׁוֹאֲלִין לוֹ שָׁלוֹם, כְּלוּמֹר, שֶׁהַשָּׁטָן לֹא הִזִּיקוֹ, וְזֶה אוֹת אָמֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַשָּׁלוֹם. וְכֵן שְׁחֵרִית שׁוֹאֲלִין לוֹ שָׁלוֹם, מִשּׁוּם שֶׁעֵבֶר הַלֵּילָה שֶׁיָּבוּ תַרְמֶשׁ כָּל חֵיתוֹ יַעֲר' (תַּהֲלִים קד, כ), וּבִבְקָר 'תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסְפוֹן' וְכו' (שֵׁם פֶּסוּק כב). וּבִאֲמֹשׁ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאֵר

לא נִיזוּק מֵהֶם, שׁוֹאֲלִים לוֹ ב'שָׁלוֹם'. 'בְּעֶרֶב שׁוֹאֲלִים בְּשָׁלוֹם' - לְהַנְצִל מֵהַמְּזִיקִין וְהַמְּשִׁיךְ הַמְּדַרְשׁ, וּבִאֲמֹשׁ - בְּעֶרֶב, כָּךְ שׁוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם, כְּדִי לְהִתְפַּלֵּל אֶל ה' שִׁישְׁכִּיבֵנוּ לְשָׁלוֹם מִפְּנֵי פֶחַד הַמְּזִיקִין שֶׁשְׁלִיטָתוֹ בְּלִילָה.

בְּקִרְיַת שְׁמַע הוֹרֵג הָאָדָם כְּמֹה מְזִיקִים וְכֵן בְּכִנְסֵת הַשֶּׁבֶת הַמְּזִיקִים נִדְחִים

וְכֵן בְּבִרְכוֹת 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' בְּתַפִּילַת מַעֲרִיב בִּשְׁבֶּת חוֹתָמִין 'פֹּרֶם סֶפֶת שָׁלוֹם', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֹהָר (פרשת בלק ריא, א-ב), שֶׁבְּקִרְיַת שְׁמַע הוֹרֵג אָדָם כְּמֹה מְזִיקִין^{מב}. וְכֵן בְּהֶכְנֵס הַשֶּׁבֶת, כָּל הַמְּזִיקִין נִדְחִין לְתַהוֹמָא רַבָּה (וּזְהַר פְּרִשְׁת בְּרַאשִׁית מַח, א)^{מד}, וְכִדְאָמְרִינָן (מִדְרַשׁ תַּהֲלִים מוֹמֹר צֵב), עַל הַפֶּסוּק

בְּשַׁעֲת הַסִּפְּנָה (כ"ר צא, ט)^ט, וְלִכֵּן בְּשֶׁבֶא מִן הַדֶּרֶךְ שֶׁלֹּא וְשָׁקֵט בְּלֹא נֹזֵק, שׁוֹאֲלִין לוֹ 'שָׁלוֹם', כְּלוּמֹר, מְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ, עַל מֶה שֶׁהַשָּׁטָן לֹא הִזִּיקוֹ בְּחֵיתוֹ בְּדֶרֶךְ, וְזֶה אוֹת אָמֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַשָּׁלוֹם, שֶׁהִי הַשָּׁטָן יָכוֹל לְהִזִּיק רַק בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין שָׁלוֹם.

'בְּשַׁחֲרִית' שֶׁעֵבֶר הַלֵּילָה

וְלֹא נִיזוּק מֵהַמְּזִיקִים שׁוֹאֲלִים בְּשָׁלוֹם

וְכֵן בְּכָל יוֹם בְּשַׁחֲרִית שׁוֹאֲלִין לוֹ לְאָדָם שָׁלוֹם, מִשּׁוּם שֶׁעֵבֶר עָלֵינוּ הַלֵּילָה שֶׁיָּבוּ תַרְמֶשׁ כָּל חֵיתוֹ יַעֲר' (תַּהֲלִים קד, כ)^{טז}, כְּלוּמֹר, שֶׁהוּא הַזֶּמֶן שֶׁל הַמְּזִיקִין^{מז}, וּבִבְקָר 'תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסְפוֹן' וְכו' (שֵׁם פֶּסוּק כב)^{מח} - הַמְּזִיקִין מִסְתַּלְקִים וּשְׁבִים לְמִקּוֹמָם^{מט}. וְלִכֵּן כְּשֶׁעֵבֶר הַלֵּילָה וְהִסְתַּלְקוּ הַמְּזִיקִין, וְהָאָדָם

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

הַרְחוּקִים מִן הַשְּׁכִינָה שֶׁשְׁלֹטוֹ בְּלִילָה, צָאוּ מִן הָעוֹלָם, וְתַכְנְסוּ לְמִקּוֹמָם כָּל אֶחָד יִתְאַסֵּף לְמִקּוּמוֹ הָרְאוּ לוֹ. כִּיּוֹן שֶׁהָאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, כָּל אֶחָד וָאֶחָד נִאֲסַף לְמִקּוּמוֹ הָרְאוּ לוֹ, וְזֶה מֶה שֶׁכְּתוּב 'תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסְפוֹן'. מִג. לְשׁוֹן הַזֹּהָר, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר 'לֹא יִשְׁכַּב' (בְּמַדְבֵּר כג, כד), מִהוּ 'לֹא יִשְׁכַּב', אֲלֵא כָּל לַיְלָה וְלַיְלָה, כִּד בְּר נֶשׁ אִיהוּ אֲזִיל בְּפִקּוּדֵי דְמַאֲרִיָּה, לֹא שֹׁכֵב עַל עֶרְסִיָּה עַד דְּקָטִיל אֶלְף וּמֵאָה וְעֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ מֵאִינוֹן זִינִין בִּישִׁין דְּשִׁרְיִין עֲמִיָּה [מִה פִּירוּשׁ הַכְּתוּב 'לֹא יִשְׁכַּב', אֲלֵא כָּל לַיְלָה וְלַיְלָה, אִם הָאָדָם בָּאוֹתוֹ יוֹם הִיָּה הוֹלֵךְ בְּכָל מִצּוֹת קֻנוֹ כְּרָאוּי, אִינוֹ שׁוֹכֵב עַל מִיטָתוֹ, עַד שֶׁבְּקִרְיַת שְׁמַע הוּא הוֹרֵג אֶלְף וְקַכ"ה חִצְיוֹנִים מֵאוֹתָם מִיָּנִים הָרַעִים הַשּׁוֹרִים עֲמוֹן. מִד. לְשׁוֹן הַזֹּהָר, תַּא חִזִּי, כִּד אֶתְקַדֵּשׁ יוֹמָא בְּמַעֲלֵי שְׁבִתָּא, סוֹכֵת שְׁלוֹם שְׂרִיא וְאַתְפְּרִישֵׁת בְּעֵלְמָא, מֵאֵן סוֹכֵת שְׁלוֹם, דָּא שְׁבִתָּא, וְכָל רוּחִין וְעֵלְעוּלִין וְשַׁדִּין וְכָל סְטֵרָא דְּמַסְבָּא, כְּלָהוּ טְמִירִין וְעֵאֲלִין בְּעֵינָא דְּרִיחִיָּיא

לָח. לְשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ, 'בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תִּלְכוּ בָּה' וְגו' (בְּרַאשִׁית מב, לח), הָא בְּבֵית לֹא, אָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, מִיָּכֵן, שֶׁאֵין הַשָּׁטָן מְקַטְרֵג אֲלֵא בְּשַׁעֲת הַסִּכְנָה. לָט. לְשׁוֹן הַפֶּסוּק, 'תִּשְׁתַּחֲוֶה חֹשֶׁךְ וְיִהְיֶה לַיְלָה בּוֹ תַרְמֶשׁ כָּל חֵיתוֹ יַעֲר'. מ. לְשׁוֹן רַש"י (שְׁמוֹת יב, כב), וְלִילָה רְשׁוּת לְמַחְבֵּלִים הוּא, שְׁנֵאמַר 'בּוֹ תַרְמֶשׁ כָּל חֵיתוֹ יַעֲר'. מֵא. לְשׁוֹן הַפֶּסוּק, 'תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסְפוֹן וְאֵל מִעֲנוֹתֵם יִרְצָצוֹן'. מִב. זֶה לְשׁוֹן הַזֹּהָר (פְּרִשְׁת פִּינְחָס רַמְט, א), כְּדִין, קָלָא חֲדָא אֶתְעַר בְּאַמְצִיעִיתָא דְּרִיקֵע, קָאֵרִי בַחֲלִי וְאָמַר קְרִיבִין עוֹלוּ לְדוֹכְתֵּיכּוֹן, רַחֲמִין פּוֹקוּ כָּל חַד וְחַד לִיכְנֹשׁ לְאַתְרֵיהּ דְּאִיתְחַזִּי לֵיהּ, כִּיּוֹן דְּאֶנְהִיר שְׁמַשָּׁא, כָּל חַד וְחַד אֶתְכַנֵּשׁ לְאַתְרֵיהּ, הָדָא הוּא דְּכַתִּיב 'תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסְפוֹן' וְגו' [אֵז כְּשֶׁמֶגִּיעַ הַבּוֹקֵר, קוֹל אֶחָד מֵתַעוֹרֵר בְּאַמְצִיעַ הָרִיקֵע, הַמְּכַרִּיז בְּכַח, וְאוֹמֵר, מֵלֹאכִים הַקְּדוּשִׁים הַקְּרֹבִים אֶל הַשְּׁכִינָה הַשּׁוֹלֵטִים בְּיוֹם, תִּכְנֹסוּ לְמִקּוֹם מְשַׁמְרַתְכֶם בְּעוֹלָם, מֵלֹאכִים הַחִצְיוֹנִים

וּבְכִרְפַּת פְּהִנִּים חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם, כִּי אִזּוּ יֵשׁ
הַשְּׂרָאָת שְׂכִינָה, וְאִין מִזִּיק יָכוֹל לְהַפְּנֵם.
וְזִהוּ דְאִמְרִין בְּפֶרֶק ה' דְּעִרְוִין (נר, ב),
אָמַר רַב חֲסִידָא, אִין הַתּוֹרָה נִקְנִית
אֶלָּא בְּסִימָנִים שְׁנָאֵמַר וְכו', וְעוֹד, 'הַצִּיּוֹנִי'
לָךְ צִיּוֹנִים' (ירמיה לא, כ), עֲשׂוּ צִיּוֹנִים לַתּוֹרָה
וְכו', 'וּמִדַּע לְבִינָה תִקְרָא' וְכו' (משלי ז, ד).

'לְיוֹם הַשַּׁבָּת' (תהלים צב, א), לְיוֹם שְׁשַׁבְתוּ
הַמִּזְיָקִין מִן הָעוֹלָם.
הַתְּפִלָּה חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם, כִּי בְּשֶׁאֲדָם
מִתְפַּלֵּל, יֵשׁ לוֹ צָרִים
מִלְמַעְלָה הַמַּעֲבָבִים אֶת תְּפִלָּתוֹ מִלְּהַפְּנֵם
(עיין סנהדרין מר, ב), וּמִשׁוֹם הָכִי, חוֹתְמִין
בְּשָׁלוֹם, וְהַכֵּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַחֲתוּם.

מִאֲמָרָם ז"ל
אִין הַתּוֹרָה
נִקְנִית אֶלָּא
בְּסִימָנִים.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

הַגְמֵר¹², שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׁלוֹם תִּתְקַבַּל הַתְּפִלָּה
וְלֹא יוֹכְלוּ הַצָּרִים לְקַטְרֵג עֲלֵינוּ.
וְעוֹד הוֹסִיף הַמְדַּרְשׁ, וּבְכִרְפַּת פְּהִנִּים
חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם, כִּי אִזּוּ יֵשׁ הַשְּׂרָאָת
הַשְּׂכִינָה¹³, וְאִין מִזִּיק יָכוֹל לְהַפְּנֵם, וְשִׁיךְ
לְבָרֵךְ בְּשָׁלוֹם.

גם בתורה צריך שלום מן המזיקין

וְזִהוּ מַה דְּאִמְרִין בַּגְמֵרָא בְּפֶרֶק ה' דְּעִרְוִין
(נר, ב), אָמַר רַב חֲסִידָא, אִין הַתּוֹרָה נִקְנִית
אֶלָּא בְּסִימָנִים שְׁנָאֵמַר (דברים לא, יט) 'שִׁמָּה
בְּפִיָּהֶם, אֵל תִּקְרִי 'שִׁמָּה' אֵלָּא 'סִימָנָה' וְכו',
וְעוֹד כְּתוּב (ירמיה לא, כ) 'הַצִּיּוֹנִי לָךְ צִיּוֹנִים'¹⁴,
וְדוֹרְשִׁים עֲשׂוּ צִיּוֹנִים לַתּוֹרָה וְכו', וְכְתוּב
עוֹד (משלי ז, ד) 'וּמִדַּע לְבִינָה תִקְרָא' וְכו'¹⁵,

(תהלים צב, א) 'מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת',
שֶׁהוּא 'מִזְמוֹר' לְיוֹם שְׁשַׁבְתוּ - שֶׁבִטְלוּ בו
הַמִּזְיָקִין מִן הָעוֹלָם. וּמֵאַחֵר שֶׁהַמִּזְיָקִים אֵינָן
כָּלל בְּעוֹלָם, הֵן מִצַּד שֶׁנִּהְרְגוּ עַל יְדֵי קְרִיאַת
שְׁמַע, וְהֵן שֶׁבִטְלָה שְׁלִיטָתָם בְּכַנִּיסַת הַשַּׁבָּת,
לִכְן מִזְכִּירִין אֶת הַשְּׁלוֹם.

חתימת התפילה בשלום, כי ניצל מהמסטינים על התפילה

וּמִבֵּיא הַמְדַּרְשׁ עוֹד, שֶׁגַּם אֶת הַתְּפִלָּה
חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם, וְהַטַּעַם, כִּי בְּשֶׁאֲדָם
מִתְפַּלֵּל, יֵשׁ לוֹ צָרִים - מַסְטִינִים מִלְמַעְלָה
הַמַּעֲבָבִים אֶת תְּפִלָּתוֹ מִלְּהַפְּנֵם (עיין סנהדרין
מר, ב)¹⁶, וּמִשׁוֹם הָכִי, חוֹתְמִין אֶת הַתְּפִלָּה
בְּשָׁלוֹם, וְהַכֵּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַחֲתוּם - אַחֵר

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

דְּנוֹקְבָא דַּתְהוּמָא רַבָּא נָבָא וְרָאָה, כִּשְׁנַתְקַדֵּשׁ יוֹם הַשַּׁבָּת
בְּכַנִּיסַת הַיּוֹם, 'סוֹכֵת שְׁלוֹם' שׁוֹרָה וּמִתְפַּשְׁטָה בְּעוֹלָם. מִי
זֶה 'סוֹכֵת שְׁלוֹם', הִיא הַשְּׂכִינָה שֶׁנִּקְרָאת שַׁבָּת, וְאִזּוּ כָּל
הַרוּחוֹת וְרוּחַ סַעֲרוֹת וְשָׂדִים, וְכָל צַד הַטּוּמָאָה כּוֹלֵם
נִחְבָּאִים, וְנִכְנָסִים בְּעִין הָרַחִיִּים שֶׁל הַנֶּקֶב שֶׁל הַתְּהוֹם
הַגְּדוֹל.¹⁷ מַה. זֶה לְשׁוֹן הַגְמֵרָא, רִישׁ לְקִישׁ
אִמֵּר, כָּל הַמֵּאֲמֵץ עֲצָמוֹ בַּתְּפִלָּה מִלְמַטָּה, אִין לוֹ
צָרִים מִלְמַעְלָה. רַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר, לְעוֹלָם יִבְקֹשׁ אָדָם
רַחֲמִים, שִׁיְהוּ הַכֵּל מֵאֲמָצִין אֶת כּוּחוֹ, וְאֵל יִהְיֶה לוֹ
צָרִים מִלְמַעְלָה. מוֹ. מִלְשׁוֹן הַגְמֵרָא (בְּרִכוֹת יב,
א), לִגְבִּי הַטּוּעָה בְּבִרְכָּה. מוֹ. וְזֶה לְשׁוֹן
הַמְדַּרְשׁ (בַּמִּדְרָא יא, ב), 'מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלוּנוֹת' (שִׁיר
הַשִּׁירִים ב, ט), בְּשַׁעַת שֶׁאִמֵּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹאֲהֵרֵן
וּלְבָנוֹ 'כֹּה תִבְרַכּוּ' וְגו' (בַּמִּדְרָא ו, כג), אִמֵּר יִשְׂרָאֵל
לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, לִכְהַנִּים אֶת
אוֹמֵר שִׁיבְרֹכוּ אוֹתָנוּ, אִין אֲנִי צָרִיכִין אֵלָּא לְבִרְכוּתִיךָ,
וְלִהְיוֹתִינוּ מִתְבָּרְכִים מִפֶּיךָ, הֵדָּא הוּא דְכִתִּיב (דְּבָרִים
כו, טו) 'הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם' וְגו', אִמֵּר
לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵפֹה עַל פִּי שֶׁאִמֵּרְתִּי לִכְהַנִּים

שהיה מברכין אתכם, עמהם אני עומד ומברך אתכם.
לפיכך הכהנים פורשים את כפיהם, לומר שהקב"ה
עומד אחרינו. ולכן הוא אומר 'משגיח מן החלונות',
מבין כתפותיהם של כהנים, 'מצִיץ מן החרכים',
מבין אצבעותיהם של כהנים. וראה בדברי רבינו לעיל
(פרשת נשא אות ט) שכתב, ונודע כי סוד ברכת כהנים
הוא גדול ורם, שבשבילו תשרה השכינה על ישראל,
כדכתיב 'ושמו את שמי' וכו', והארץ מלאה כבוד
ה'. וזה לשון ספר ליקוטי הש"ס להאר"י ז"ל (סדר
האלפא ביתא על דרך הסוד), כתב בספר תמונה וכו'
ומנין זיו הוא כ"ג וכן יש גם כן כ"ג תיבות מן
'בִּרְכֶּךָ' עד 'ואני אברכם' לומר לך שעל ידי ברכת
כהנים יהיה גילוי זיו שכינה עלינו. מוֹ. לְשׁוֹן
הַפְּסוּק, 'הַצִּיּוֹנִי לָךְ צִיּוֹנִים' שְׁמִי לָךְ תִּמְדּוֹרִים שְׁתִּי לָבָב
לְמַסְלָה דְרָךְ הִלְכָתְךָ שׁוֹבִי בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל שְׂבִי אֶל
עֲרִיךְ אֱלֹהֶיךָ. מוֹ. לְשׁוֹן הַגְמֵרָא, אִמֵּר רַב חֲסִידָא,
אִין תּוֹרָה נִקְנִית אֵלָּא בְּסִימָנִין, שְׁנָאֵמַר 'שִׁמָּה בְּפִיָּהֶם',
אֵל תִּקְרִי 'שִׁמָּה' אֵלָּא 'סִימָנָה'. שְׁמַעְהָ רַב חֲסִידָא
מִמַּעֲרָבָא, אֵזֵל אִמְרָה קָמִיה דְּרַבִּי אֲבָהוּ, אִמֵּר אֲתוֹן

לֹא יִהְיֶה לוֹ רִשׁוֹת לָפָנִים וּלְבִלְבָּל תּוֹרַתְכֶם. וְזֶהוּ דְאֶמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פֶּרֶשֶׁת נִשְׂא (במד"ר יא, ז), גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם, שְׁאֵפְלוּ בְשַׁעַת מַלְחָמָה צָרִיכִים שְׁלוֹם. כִּי בְשַׁעַת מַלְחָמָה שֵׁשׁ קָמְרוּג (ירושלמי שבת פ"ו ה"ו), צָרִיף שְׁיִשְׁרָאֵל יִדְרָשׁוּ בְשְׁלוֹם, בְּדִי שֵׁשׁ שְׁפַע לָהֶם שְׁפַע טוֹב, וְתִשְׁרָה הַשְּׂכִינָה עֲלֵיהֶם.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאֵר

רִשׁוֹת לִיטוֹל מִמֶּנּוּ^{נא}. וְלָכֵן, בְּשִׁתְּעִשׂוּ צִיּוֹנִים - סִימָנִים לְתוֹרָה, עַל יְדֵי זֶה תִּהְיֶה הַתּוֹרָה אֶצְלָכֶם כְּדֹבֵר הַמְדוּד וְהַמְנוּי, וְתִזְכּוּ שֶׁהַמְזִיק לֹא יִהְיֶה לוֹ רִשׁוֹת לָפָנִים וּלְבִלְבָּל תּוֹרַתְכֶם.

בשעת מלחמה צריך שלום מהמקטרגים

וְזֶהוּ מָה דְאֶמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פֶּרֶשֶׁת נִשְׂא (במד"ר יא, ז), גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם, שְׁאֵפְלוּ בְשַׁעַת מַלְחָמָה צָרִיכִים שְׁלוֹם^{נב}. כִּי בְשַׁעַת מַלְחָמָה שֵׁשׁ קָמְרוּג (ירושלמי שבת פ"ו ה"ו)^{נג}, צָרִיף שְׁיִשְׁרָאֵל יִדְרָשׁוּ בְשְׁלוֹם, בְּדִי שְׁלֹא יוּכַל הַמְקַטֵּג לְהַכְנִס וּשְׁפַע לָהֶם שְׁפַע טוֹב, וְתִשְׁרָה הַשְּׂכִינָה עֲלֵיהֶם, וְיִנְצְלוּ מֵאוֹיְבֵיהֶם^{נד}.

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

נא. לשון הגמרא, 'כי הגדיל לעשות' (יואל ב, כ), אמר אביי, ובתלמידי חכמים [היציר הרע מתגרה] יותר מכולם וכו' אתא ההוא סבא תנא ליה [לאביי] כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. וראה עוד בדברי רבינו לעיל (פרשת חוקת אות ב). **נב.** בגמרא מסופר שם, שמזיק אחד שיבר חבית, ומר בר רב אשי קבע לו זמן שיכבא וישלם לניזק את הנזק, אך המזיק שלם באיחור זמן, והתנצל על האיחור, ואמר, כל דבר שקשור או תחום או מדוד או שספור אותו אין לנו רשות ליטול ממנו, עד שאנחנו מוצאים דבר הפקר, ואותו אנחנו יכולים ליטול, ועד עכשיו לא מצאתי שום דבר הפקר שממנו אוכל לשלם את חובי. **נג.** לשון המדרש, גדול שלום, שאפילו בשעת מלחמה צריכים שלום, שנאמר (דברים כ, י) 'כי תקרב אל עיר וגו', ואומר (שם ב, כו) 'ואשלח מלאכים ממדבר קדמות' וגו', ואומר (שופטים יא, יג) 'השיבה אתה בלום'. **נד.** לשון הירושלמי, אמר רבי חייא בר בא, כתיב (דברים כ, י) 'כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע'. הא אם אינו יוצא, אינו צריך ליה שמירה (בתמיה). אלא מיכן, שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה. **נה.** וכמו שכתוב (דברים כג, טו) 'כי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלִתֵּן

וְנוֹדֵעַ (ראה שער הכוונות דרושי ברכת השחר), כִּי עָקֵר הַשְּׂכִיחָה בָּאָה מִטַּעַם הַמְזִיקִים הַשְּׁלֵמִין, וּבִתְלִמִּידי חֲכָמִים יוֹתֵר מִכָּלֶם, כִּי כָּל הַגְּדוֹל מִחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ (סוכה נב, א). וּבִפְּרָק ח' דְּחָלִין (קה, ב) אֶמְרִינָן, כָּל מִיּוֹדֵי דְצִיּוּר וְכִיּוּל וְחֲתִים וּמְנִי, לִית לָן רִשׁוֹתָא לְמִשְׁקַל מִינֵיהּ וְכוּ'. וְלָכֵן, בְּשִׁתְּעִשׂוּ צִיּוֹנִים לְתוֹרָה, הַמְזִיק

ויש לדרוש פסוק זה כך, 'עשו מודעים' - סימנים - לתורה. ויש לבאר הטעם, על פי מה שנודע, (ראה שער הכוונות דרושי ברכת השחר), כִּי עָקֵר הַשְּׂכִיחָה בָּאָה מִטַּעַם הַמְזִיקִים הַשְּׁלֵמִין^{נא}, וּבִתְלִמִּידי חֲכָמִים הַשְּׂכִיחָה מִצוּיָה יוֹתֵר מִכָּלֶם, כִּי כָּל הַגְּדוֹל מִחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ (סוכה נב, א)^{נב}, וְלָכֵן יְכוּלִים הַמְזִיקִים לְשַׁלּוֹט בּוֹ בִּיּוֹתֵר. וּבַגְמָרָא בְּפָרָק ח' דְּחָלִין (קה, ב) אֶמְרִינָן, שֶׁהַמְזִיקִין אוֹמְרִים, כָּל מִיּוֹדֵי דְצִיּוּר - כָּל דְּבַר שֶׁשְׁשׁוּר, וְכִיּוּל - אוֹ מְדוּד, וְחֲתִים - אוֹ חֲתוּם, וּמְנִי - אוֹ שֶׁסְּפָרוּ אוֹתוֹ, לִית לָן רִשׁוֹתָא לְמִשְׁקַל מִינֵיהּ וְכוּ' - אֵין לָנוּ

מהתם מתניתו לה, אֵין מִהֵכָא מִתְנִינָן לֵה 'הַצִּיבִי לך צִיּוֹנִים שִׁמִּי לך' וגו', עֲשׂו צִיּוֹנִים לְתוֹרָה. וּמֵאִי מִשְׁמַע, דְּהָאִי צִיּוֹן לִישְׁנָא דְסִימָנָא הוּא, דְּכָתִיב (יחזקאל לט, טו) 'וְרָאָה עַצֵּם אָדָם וּבִנָּה אֶצְלוֹ צִיּוֹן'. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אָמַר מִהֵכָא 'אֲמֹר לְחֲכָמָה אַחֲוִיתִי אֶת וְמוֹדֵעַ לְבִינָה תִקְרָא', עֲשֵׂה מוֹדָעִים לְתוֹרָה. **ג.** לְשׁוֹן שְׁעַר הַכּוֹנָנוֹת, וְנוֹדֵעַ, שְׁאִין הַשְּׂכִיחָה מִצוּיָה אִלָּא מִחֲמַת הַקְּלִיפּוֹת, כִּי הַזִּכְרִיהָ הִיא מִצַּד הַקְּדוּשָׁה, בְּסוּד 'וְאֵין שְׂכָחָה לִפְנֵי כֶסֶף כְּבוֹדָךְ' (ברכות לב, ב). וְזֶה לְשׁוֹן סֵפֶר נְצוּצֵי שְׁמִשׁוֹן (להר"ק רבי שמשון מאוסטרופאלי זצ"ל, סימן א), אִיתָא בְּצִפּוֹנֵי צִיּוֹן [לְרַבִּי מִנְחֵם צִיּוֹן בְּרַבִּי מֵאִיר] וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, קְלִיפָה אֶחָד נִקְרָא רִי"ב וְכוּ'. וְקְלִיפָה זֹו רִי"ב, מִמּוֹנָה לְהַשְׁכִּיחַ וּלְהַעֲקִיר תּוֹרַתָּהּ שֶׁל תַּלְמִיד חֹכֵם בְּשַׁעַת חֵיילוֹתָן [חולוין] וְשׁוֹכֵחַ תַּלְמוּדוֹ וְכוּ', עִכ"ל. וְלִדְעִיתִי זֶה סוּד גְּדוֹל, אִיתָא בְּגִמְרָא (שְׁבַת קמז, ב) רַבִּי אֲלֵעָזָר חָלַשׁ כֹּד אִיתְּפַח הוּי קְרִי 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵן' (שְׁמוֹת יב, ב) - 'הַחֹדֶשׁ הִיא לָכֵן', וְלִדְעִיתִי הַסוּד לְמָה דְּוּוּקָא טַעָה טַעוֹת כֹּזֶה. וְסוּדוֹ, כִּי הוּא קְרָא מִהַדְלִי"ת רִי"ש, וּמִהוּי"ן יו"ד, וּמִכ"ף בִּי"ת, הִרִי אוֹתִיּוֹת רִי"ב שְׁטַעָה, לְרַמּוֹ שְׁקִלְפָה הַנִּקְרָאֵת רִי"ב הִיא גְרִמָּה לְשַׁכְּחָתוֹ וְכוּ'. וְרָאָה עוֹד בְּדִבְרֵי רַבִּינוּ לְהִלֵּךְ (אֶסְתֵּר אוֹת ז), וּבִתְּלוּת שְׁמִשׁוֹן (אֲבוֹת פ"ה מ"ז).

וְעוֹד בְּפָרֶק חֶלֶק (סנהדרין צט, ב), אָמַר רַבִּי אֶלְפִּינְסֵנְדְּרָא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ, מֵשִׁים שְׁלוֹם בְּפִמְלִיא שֶׁל מַעֲלָה וּבְפִמְלִיא שֶׁל מַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו, ה) 'אוֹ יִחוּק בְּמַעֲוִי'. שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, מוֹזִיקוֹן בְּדִלְיָן מְמַנּוֹ (עיין ברכות ה, א).

עוֹד שָׁם, כִּי אֶפְלוּ הַמֵּתִים צָרִיכִים שְׁלוֹם, בְּדִי שֶׁהַמּוֹזִיקוֹן לֹא יִקְרָבוּ אֵלֵיהֶם. עוֹד שָׁם, שְׁנֵתָן לְעוֹשֵׁי צִדְקָה. דְּאֶמְרִינָן בְּגִמְרָא (בבא בתרא ט, ב) עַל פֶּסוּק (משלי כא, יד) 'מִתֵּן בִּסְתֵר יִכְפֹּה אָף', שֶׁהַצִּדְקָה מַצְלֵת מִכָּל מוֹזִיק, וַיֵּשׁ לוֹ שְׁלוֹם.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאֵד

הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מְבִיא שְׁלוֹם כִּי בְדִלְיָן מְמַנּוֹ הַמּוֹזִיקוֹן וְעוֹד אִמְרוּ בַּגְמְרָא בְּפָרֶק חֶלֶק (סנהדרין צט, ב), אָמַר רַבִּי אֶלְפִּינְסֵנְדְּרָא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ, מֵשִׁים שְׁלוֹם בְּפִמְלִיא - בַּחֲבוּרָה, שֶׁל מַעֲלָה - בֵּין מַלְאכֵי הַשֶּׁתָּה, וּבְפִמְלִיא שֶׁל מַטָּה - בֵּין בְּנֵי הָאָדָם שֶׁנִּמְצָאִים עַל הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו, ה) 'אוֹ יִחוּק בְּמַעֲוִי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִּי - אִם יֵאָחֲזוּ בַתּוֹרָתִי שֶׁנִּקְרָאת 'עוֹד' יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי³⁰. וַיִּבְאֵר עַל פִּי הָאִמּוֹר לַעֲלִיל, שֶׁמֵּאָחֵר וְהַשְׁלוֹם בֹּא כְּשֶׁאֵין מוֹזִיקוֹן, לִכֵּן כְּשֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם, שֶׁהָרִי כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מוֹזִיקוֹן בְּדִלְיָן מְמַנּוֹ (עיין ברכות ה, א)³⁰.

הַמֵּתִים צָרִיכִים שְׁלוֹם - שֶׁלֹּא יִתְקַרְבוּ אֵלֵיהֶם הַמֵּתִים

עוֹד כְּתוּב שָׁם בַּמִּדְרָשׁ, כִּי אֶפְלוּ הַמֵּתִים צָרִיכִים שְׁלוֹם³¹. וְהַטַּעַם, בְּדִי שֶׁהַמּוֹזִיקוֹן שֶׁרְגִילִים לַהֲתַקְרֵב אֶל הַמֵּתִים, לֹא יִקְרָבוּ אֵלֵיהֶם³².

הַשְׁלוֹם נִתֵּן לַצִּדְקָה - שֶׁהִיא מַצְלֵת מִהַמּוֹזִיקוֹן

עוֹד כְּתוּב בַּמִּדְרָשׁ שָׁם, שֶׁהַשְׁלוֹם נִתֵּן לְעוֹשֵׁי צִדְקָה³³. וְהַטַּעַם, מִשּׁוֹם דְּאֶמְרִינָן בְּגִמְרָא (בבא בתרא ט, ב), עַל הַפֶּסוּק (משלי כא, יד) 'מִתֵּן בִּסְתֵר יִכְפֹּה אָף'³⁴, שֶׁהַצִּדְקָה מַצְלֵת מִכָּל מוֹזִיק³⁵, וּמֵאַחֵר שֶׁאֵין הַמּוֹזִיק יוֹכֵל לַגְשֵׁת אֵלָיו, לִכֵּן וַיֵּשׁ לוֹ שְׁלוֹם.

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

וְאֵילִי בַּעוֹשֶׂה צִדְקָה כְּתִיב (משלי כא, יד) 'מִתֵּן בִּסְתֵר יִכְפֹּה אָף' וְשׁוֹחֵד בַּחֲזִיק חֲמָה עוֹה³⁶. וּפְלִיגָא דְרַבִּי יִצְחָק, דֹּאמַר רַבִּי יִצְחָק, אָף כּוֹפֶה, חֲמָה אֵינוֹ כּוֹפֶה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְשׁוֹחֵד בַּחֲזִיק חֲמָה עוֹה', אָף עַל פִּי שֶׁשׁוֹחֵד בַּחֲזִיק - חֲמָה עוֹה. סָא. וּמִמָּה שֶׁנִּכְפַּל עֲנִין עֲשִׂיתָ הַשְׁלוֹם שְׁנֵי פַעַמִּים, דִּרְשׁוּ שְׁלוֹם אֶחָד לַמַּעֲלָה, וְשְׁלוֹם אֶחָד לַמַּטָּה. עַפְ"י רַש"י (ד"ה שְׁלוֹם). סָב. לִשְׁוֹן הַגְמְרָא, וְאִמְרַר רַבִּי יִצְחָק, כֹּל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטְתּוֹ, מוֹזִיקוֹן בְּדִלְיָן הֵימְנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ה, ז) 'וּבְנֵי רֶשֶׁף יִגְבִּיחוּ עוֹף'. וְאֵין עוֹף אֵלָא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כג, ה) 'הַתְּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינִנּוּ', וְאֵין רֶשֶׁף אֵלָא מוֹזִיקוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב, כד) 'מִזִּי רֶעֶב וְלַחֲמִי רֶשֶׁף וְקֹטֵב מִרִּירִי'. אִמְרַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיָשׁ, כֹּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יִסּוּרֵין בְּדִלְיָן הֵימְנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּבְנֵי רֶשֶׁף יִגְבִּיחוּ עוֹף', וְאֵין עוֹף אֵלָא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'הַתְּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינִנּוּ', וְאֵין רֶעֶב וְלַחֲמִי רֶשֶׁף. וְמָה שֶׁכָּתַב רַבִּינוּ הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מוֹזִיקוֹן בְּדִלְיָן הֵימְנוֹ אָף שֶׁבִּגְמְרָא נֹזֵחַ הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע, רָאָה בִּכְמָה מִהַמְּפֹרָשִׁים (שְׁפָתֵי חֲכָמִים, בֶּן יְהוֹדָע, בֵּרַכְתָּ דּוֹד וְעוֹד) שֶׁכָּתְבוּ שֶׁאֵף כֹּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מוֹזִיקוֹן בְּדִלְיָן הֵימְנוֹ, וְכַפִּי שֶׁאִמְרוּ בַּגְמְרָא וְאֵין עוֹף אֵלָא תּוֹרָה, וְכוּנֹת הַגְמְרָא כִּמָּה שֶׁאִמְרוּ כֹּל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע מוֹזִיקוֹן בְּדִלְיָן הֵימְנוֹ וְאֵין הַקּוֹרָא קְרִיאַת

אֵינִיךְ לְפָנֶיךָ וְהִיא מִחֲנִיךְ קְדוֹשׁ וְלֹא יִדָּאָה כִּי עֲרוֹת דְּכָר וְשֶׁבַח מֵאַחֲרֶיךָ. נִז. לִשְׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, גְּדוֹל הַשְׁלוֹם, שֶׁאֵפְלוּ הַמֵּתִים צָרִיכִים שְׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַשִׁית טו, טו) 'וְאֵתָה תְּבֹאֵה אֶל אֲבוֹתֶיךָ בְּשְׁלוֹם', וְאִמְרַר (ירמיה לד, ה) 'בְּשְׁלוֹם תָּמוּת'. נִז. רָאָה בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ לַעֲלִיל (פֶּרֶשֶׁת תּוֹרִיעַ אוֹת ה, וּפֶרֶשֶׁת חוֹקֵת אוֹת ב), שֶׁעֲנִין טוֹמַאת מַת הוּא, מִפְּנֵי שֶׁהַמּוֹזִיקוֹן נִכְנָסִים לְתוֹךְ גּוֹפוֹ שֶׁל הַמֵּת. וְזֶה לִשְׁוֹן הָאוֹר הַחַיִּים (בְּמִדְבָר יט, ב), כִּי עַל יְדֵי שֶׁכָּבְלוּ הַתּוֹרָה, נַעֲשׂוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבַר שֶׁהַרוֹחֲנִים הַשְּׁפִלִים תֹּאכִים לַהֲרַבֵּק בָּהֶם, לַהֲיוֹתִם חֲטִיבָה כִּי קְדוּשָׁה עֲלִינָה בַּחֲיִימָה גַם בְּמוֹתָם, בַּחֲיִימָה, שֶׁבְּנוּגַע בְּמַת, אוֹ יֵאָחֲזוּ עֲלָיו וְכַדּוּמָה, תִּדְבֵּק בָּהֶם הַטּוֹמָאָה שֶׁבְּמַת, וְלֹא תַחֲפֹץ לַהֲפַרְדֵּם אִם לֹא כִכָּה גְּדוֹל אֲשֶׁר חֶקֶה ה' בְּמַצּוֹה הָאִמּוּרָה בַּעֲנִין שֶׁל פֶּרֶה אֲדוּמָה, וּבְמוֹתָם גַם כֵּן תִּתְרַבֶּה הַטּוֹמָאָה, כְּאוֹמְרָם ז"ל (בבא מִצְעָה קִיד, ב) בַּפֶּסוּק 'אֲדָם כִּי יָמוּת' וְגו', יִשְׂרָאֵל מִטְמָאִים בָּאֵהָל וְאֵין אוֹמוֹת מִטְמָאִין בָּאֵהָל. נִח. לִשְׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, גְּדוֹל הַשְׁלוֹם שֶׁנִּתֵּן לְעוֹשֵׁי צִדְקָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לב, יז) 'וְהָיָה מַעֲשֶׂה הַצִּדְקָה שְׁלוֹם'. נִח. לִשְׁוֹן הַפֶּסוּק, 'מִתֵּן בִּסְתֵר יִכְפֹּה אָף וְשׁוֹחֵד בַּחֲזִיק חֲמָה עוֹה'. ס. לִשְׁוֹן הַגְמְרָא, אִמְרַר רַבִּי אֶלְעָזָר, גְּדוֹל הָעוֹשֶׂה צִדְקָה בִּסְתֵר יוֹתֵר מִמָּשָׁה רַבִּינוּ, דֹּאִילוּ בְּמַשָּׁה רַבִּינוּ כְּתִיב (דְּבָרִים ט, יט) 'כִּי יִגּוֹרְתִי מִפְּנֵי הָאָף וְהַחֲמָה',

פסוק 'עשה
שלום לי
שלום יעשה
לי'

וְאָמַר הַכָּתוּב (שם כו, ה) 'יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֵׂה לִי', כְּנֹדָע, כִּי בְּאַתְעֲרוּתָא דְלִתְתָּא אֲתַעֲרֵתָא דְלַעֲיָלָא (וזהר פרשת לך לך פח, א), וְאִם כֵּן, מִתְחִלָּה 'יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם', וְאַחֲרַיִם כֶּךָ יִשְׁפַּע עָלָיו שְׁפַע מְלֻמְעָלָה, וְזֶהוּ 'שְׁלוֹם' וְכוּ'. וְזֶהוּ הַפְּעַם שֶׁהַצְדִּיקִים בּוֹרְאִים אֶת הַשְׁלוֹם, יַעַן כִּי מִרְחָקִים הַמְּיָאִיקִים, וְתִשְׁרָה עֲלֵיהֶם הַשְׂכִּינָה, כִּי 'שְׁלוֹם' הוּא.

וְעוֹד אָמְרוּ שָׁם (סנהדרין שם), כִּבְּאֵלֹ מִגֵּן עַל כָּל הָעוֹלָם כָּלֹ, כִּי יֵשׁ שְׁלוֹם בְּעוֹלָם. וְזֶהוּ דְאֲמָרִינָן בְּבִרְיָתָא (ברכות סד, א), אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, וְתִכְפָּה אָמְרוּ שָׁם, אֵל תִּקְרִי 'בְּנִיךָ' (ישעיה נד, יב), אֱלָא 'בּוֹנֵיךָ', הוּאִיל שְׁמִינָן עַל כָּל הָעוֹלָם כָּלֹ, כִּבְּאֵלֹ בּוֹנֵה אֶת הָעוֹלָם.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

וְאָמַר הַכָּתוּב (שם כו, ה) עַל הַמַּחֲזִיק בְּתוֹרָה 'אוֹ יִחְזַק בְּמַעֲוָי יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֵׂה לִי', יֵשׁ לְבָאָר טַעַם הַכֹּפֶל, כְּנֹדָע, כִּי בְּאַתְעֲרוּתָא דְלִתְתָּא אֲתַעֲרֵתָא דְלַעֲיָלָא - בְּהַתְעוּרוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה, נַעֲשִׂית הַתְעוּרוֹת לְמַעַלָּה (וזהר פרשת לך לך פח, א)^{טו}, וְאִם כֵּן, מִתְחִלָּה עַל יְדֵי הַתּוֹרָה 'יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם לִי' - לְמִטָּה, וְאַחֲרַיִם כֶּךָ יִשְׁפַּע עָלָיו שְׁפַע מְלֻמְעָלָה, וְזֶהוּ 'שְׁלוֹם יַעֲשֵׂה לִי'.

וְזֶהוּ הַפְּעַם שֶׁהַצְדִּיקִים 'בּוֹרְאִים' אֶת הַשְׁלוֹם וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, יַעַן כִּי הֵם בְּאִתְעֲרוּתָא דְלִתְתָּא עַל יְדֵי תוֹרָתָם מִרְחָקִים אֶת הַמְּיָאִיקִים, וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכִים לְאִתְעֲרוּתָא דְלַעֲיָלָא שֶׁתִּשְׁרָה עֲלֵיהֶם הַשְׂכִּינָה, וְיִכּוּלָה לְשׁוֹת כִּי 'שְׁלוֹם' הוּא - שְׁמוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה שְׁלוֹם וְשׁוֹרָה בְּמִקּוֹם הַשְׁלוֹם^{טו}.

תַּלְמִידֵי חֲכָמִים 'בּוֹנִים' אֶת הָעוֹלָם עַל יְדֵי שְׁמוֹרִבִּים שְׁלוֹם וְעוֹד אָמְרוּ שָׁם בְּגִמְרָא (סנהדרין שם), שֶׁהַעוֹסֵק בְּתוֹרָה כִּבְּאֵלֹ מִגֵּן עַל כָּל הָעוֹלָם כָּלֹ^{טז}. וְגַם כֹּזֶה יֵשׁ לְפָרֶשׁ שֶׁהַטַּעַם הוּא, כִּי בְּזִכְרוֹתָא שֶׁהוּא לּוֹמֵד תּוֹרָה וּבְדִלִין מִמֶּנּוּ הַמְּזִיקִין יֵשׁ שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, וְנִמְצָא שֶׁהוּא הַגֵּיץ עַל כָּל הָעוֹלָם. וְזֶהוּ מֵה דְאֲמָרִינָן בְּבִרְיָתָא (ברכות סד, א), אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, שְׁנֵאמַר (ישעיה נד, יב) 'וְכָל בְּנִיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיךָ'. וְתִכְפָּה אָמְרוּ שָׁם, אֵל תִּקְרִי 'בְּנִיךָ', אֱלָא 'בּוֹנֵיךָ'^{טז}, וּדְרַשְׁתָּה זֶה אֵינָה נִצְרַכְתָּ בְּשִׁבִּיל לְלַמֵּד שֶׁהֵם מְרַבִּים שְׁלוֹם, אֲלֵא בֵּא לְלַמֵּד שֶׁהוּאִיל שֶׁהַתַּלְמִיד חָכֵם מְרַבֵּה שְׁלוֹם בְּעוֹלָם וְהוּא מִגֵּן עַל כָּל הָעוֹלָם כָּלֹ בְּכַח תּוֹרָתוֹ שֶׁלַּמֵּד, הִרִי זֶה נִחְשָׁב כִּבְּאֵלֹ הוּא בּוֹנֵה אֶת הָעוֹלָם.

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיךָ, אֵל תִּקְרִי 'בְּנִיךָ', אֲלֵא 'בּוֹנִיךָ'. סה. לְשׁוֹן הַזֶּה, אֲבָל בְּאַתְעֲרוּתָא דְלִתְתָּא, אֲשַׁתְּכַח אֲתַעֲרוּתָא לְעֵילָא, דְּהָא לֹא אֲתַעֲרֵתָא לְעֵילָא, עַד דְּאַתְעֲרֵתָא לְתַתָּא [אֲבָל בְּהַתְעוּרוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה, נַעֲשִׂית הַתְעוּרוֹת לְמַעַלָּה, כִּי אֵין הַתְעוּרוֹת לְמַעַלָּה, עַד שֶׁמִּתְחִלָּה מִתְעוּרִים לְמַטָּה].

סו. תְּמִצִּית הַדְּרוֹשׁ: א. הַשְׁבִּטִּים סָבְרוּ שֶׁפִּינְחָס עֲשֵׂה אֶת מַעֲשֵׂה הַקְּנָאוֹת לְפִי שֶׁהַתְּמִנָּה לְדִיין, וְסָבְרוּ שֶׁאִינוֹ רְאוּי לְכָךְ מִחֲמַת יְחוּסוֹ שֶׁהוּא מְזוּרַע יִתְרוֹ שְׁפִיטִים עֲגָלִים לְעִבּוּדָה זָרָה. וְטַעַם, כִּי מַעֲשֵׂהוּ הִיָּה בְּדִין 'קְנָאִים פּוֹעֵעִים בּוֹ'. ב. שְׁכָרוֹ שֶׁל פִּינְחָס, מִכּוּן כְּנֶגֶד הַמַּעֲשִׂים

שִׁמְעָה. וְכֵן הוּא דְּבָרִי רַבִּינוּ בְּפֶרֶשֶׁת חוֹקֵת (אוֹת ב) וּבְפֶרֶשֶׁת וַיִּלֶּךְ (אוֹת ז) [אוֹלָם רָאָה פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ וַעֲיִין יַעֲקֹב שֶׁכָּתְבוּ שֶׁרַק הַקְּרוֹא קְרִיאַת שְׁמַע מְזִיקִין בְּדִלִין הִימְנוּ וְלֹא כָל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה]. סג. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, רַב אָמַר [כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה], כֵּאִילֹ כִּנָּה פְּלִטְרִין שֶׁל מַעֲלָה וְשֶׁל מַטָּה, שְׁנֵאמַר (ישעיה נא, טז) 'וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֵל יְדֵי כִסִּיתִיךָ לְנִטּוּעַ שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ'. [רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר], אֵף מִגֵּן עַל כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֹ, שְׁנֵאמַר 'וּבְצֵל יְדֵי כִסִּיתִיךָ'. סד. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, שְׁנֵאמַר 'וְכָל בְּנִיךָ לְמוֹדֵי

ב

שְׁזָכָה לְבָרִית שְׁלוֹם וְלִבְרִית כְּהֻנָּה. וְהָכִי
הָיָה לִיָּה לְמִימָר, 'הַשִּׁיב אֶת חֲמָתִי וְכוּ'
לְכֵן אָמַר 'וְכוּ', דִּשְׁלוֹם' הֵינּוּ חַיִּים
נִצְחָיִים (במד"ר כא, ג), 'וְהִיתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ
אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנָּת עוֹלָם, וְתוֹ לֹא מִיָּדִי.
וְעוֹד, מִה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י, בְּקִצְפוֹ
אֶת הַקִּצְף שֶׁהָיָה לִי לְקִצְף,

'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל' (במדבר כה, יג). מְקַשִּׁים
(ראה אלשיך וזון טוב), שְׁאֵלֹו הַתְּבוּת 'תַּחַת
אֲשֶׁר וְכוּ' וַיִּכְפֹּר' וְכוּ' נִרְאוֹת מִתְּרוֹת,
שֶׁהָיָה כְּכֹר אָמַר (שם פסוק יא) 'בְּקִנְאוֹ אֶת
קִנְאָתִי, וּפָרַשׁ רַש"י, בְּקִצְפוֹ אֶת הַקִּצְף
שֶׁהָיָה לִי לְקִצְף, וּבִשְׂבִיל זֶה מִשְׁמַע

פסוק 'תחת
אשר קנא'
וכו', פרש
רש"י בקצפו
את הקצף
וכו', 'ויכפר'
על בני
ישראל' וכו'.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

ב

טעם הכפל 'תחת אשר קנא'

הַקִּצְף שֶׁהָיָה לִי לְקִצְף, וּבִשְׂבִיל זֶה
מִשְׁמַע שְׁזָכָה לְבָרִית שְׁלוֹם וְלִבְרִית
כְּהֻנָּה, וְהָכִי הָיָה לִיָּה - כֵּן הִיָּה לוֹ
לפסוק לְמִימָר, 'הַשִּׁיב אֶת חֲמָתִי וְכוּ'
בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְגו', לְכֵן אָמַר
הֵנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם, דִּשְׁלוֹם'
הֵינּוּ הַשְׁכָּר לזכות לחיים נִצְחָיִים (במד"ר
כא, ג)², וְעוֹד, 'וְהִיתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו
בְּרִית כְּהֻנָּת עוֹלָם, וְתוֹ לֹא מִיָּדִי - וְלֹא
הִיָּתָה הַתּוֹרָה צְרִיכָה לכתוב יותר מזה,
וּמְדוּעַ חֲזָרָה לוֹמֵר 'תַּחַת אֲשֶׁר קִנְא' וְכוּ'.
וְעוֹד, שֶׁעַל מִה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י עַל 'בְּקִנְאוֹ אֶת
קִנְאָתִי, בְּקִצְפוֹ אֶת הַקִּצְף שֶׁהָיָה לִי לְקִצְף,

יתור הפסוק 'תחת אשר קנא' וגו'

נֹאמַר בַּפְּסוּק (במדבר כה, יא-יג) 'פִּינְחָס
בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשִּׁיב אֶת
חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי
בְּתוֹכָם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּקִנְאָתִי. לְכֵן אָמַר הֵנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי
שְׁלוֹם. וְהִיתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית
כְּהֻנָּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו
וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מְקַשִּׁים (ראה
אלשיך וזון טוב), שְׁאֵלֹו הַתְּבוּת 'תַּחַת אֲשֶׁר
קָנָא לְאַלְהֵיו וַיִּכְפֹּר' וְכוּ' נִרְאוֹת מִתְּרוֹת,
שֶׁהָיָה כְּכֹר אָמַר הַפְּסוּק מְקוֹדֵם 'בְּקִנְאוֹ
אֶת קִנְאָתִי, וּפָרַשׁ רַש"י, בְּקִצְפוֹ אֶת

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

ה. השלום ניתן ללומדי תורה, כדי לבטל כח המזיקין
המביאים לשכחה. ומשום שהם מבטלים את
המזיקים ומגנים על העולם נקרא שהם 'בונים' את
העולם.

א. לשון רש"י, 'בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי'. בנקמו את נקמתי,
בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף. ב. כפי
שהתבאר לעיל (אות א). וזה לשון המדרש, 'לְכֵן אָמַר
הֵנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם', שעדיין הוא קיים, וכן
הוא אומר (מלאכי ב, ה) 'בְּרִיתִי הִיָּתָה אִתּוֹ הַחַיִּים
וְהַשְׁלוֹם וְאַתָּם לוֹ מוֹרָא וִירָאָנִי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נַחַת
הוּא', ואומר (במדבר כה, יג) 'וְהִיתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו'
וגו'.

שעשה. קיבל זרוע לחיים וקיבה כנגד מה שהרג את
זימרי, ובכדי שלא יתקצרו ימיו משום שעלה
לגדולה, לכן ניתן לו שכר שיהיה חי לעולם. ומשום
ששפך דם הרשעים שכאילו הקריב קרבן, וזה
להיות כהן המקריב קרבנות. ולפי שהטיל שלום בין
ישראל לשמים וזה להיות מלאך מבשר. ולפי
שהתברר שיחוסו כשר, יהיה הוא השליח להכשיר
יחוסם של ישראל לעתיד לבא. ג. כוחם של השטן
והמזיקים הוא רק במקום שאין שלום. לכן, פינחס
שביטל את הקטרוג מעל ישראל, וזה לשלום
האמיתי. ד. כל המקומות שהמדרש מביא שמזכירים
את השלום, מפני שאז אין קטרוג שטן ומזיק.

בִּיהַ (מלאכי ב, יב) 'יִכְרַת ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה, לֹא יִהְיֶה לוֹ 'עַר וְעֵנָה' וכו'.
וְאִם כֵּן, כָּל עוֹד שֶׁלֹּא פָּגְעוּ בּוֹ קִנְאִין בְּזִמְרִי, הֶעֱנֵשׁ שָׁלוֹ הָיָה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִכְרִיתֵנוּ מִן הָעוֹלָם. אֲבָל כָּל מִי שֶׁחָיֵב בְּרַת, אֵינּוּ מֵת תִּכְפֶּה וּמִיד שֶׁחֲטָא, אֵלֶּא לְאַחֵר זְמַן. וּכְשֶׁפָּגַע פִּינְחָס בְּזִמְרִי, שִׁפִּיר מִקְרִי שֶׁקֶצֶף הִקְצַף שָׁהִיָּה לוֹ לְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַצֵּף, דִּהְיֵנוּ

קִשָּׁה, אִם הָיָה לוֹ לְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַצֵּף, לָמָּה לֹא קֶצֶף, וְאִם לֹא קֶצֶף הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שָׁמַע מִיָּנָה שֶׁלֹּא הָיָה מִן הָרְאוּי לְקַצֵּף לְאִיזוֹ סִבָּה, וּמִנָּה לִיה לְפִינְחָס לְקַצֵּף. וּבִשְׁלֵמָה בְּלֹא פְרוּשׁ רַש"י, נִיחָא, שֶׁקֶנָּא לְשֵׁם הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וַיֵּשׁ לְזִמְרִי, דִּבְכָּרְק ט' דְּסִנְהֶדְרִין (פא, ב; פב, א) אֲמַרְיִנּוּ, הַבּוֹעֵל אֶרְמִית, קִנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. לֹא פָּגְעוּ בּוֹ קִנְאִין, כְּתִיב

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאֵר

וְעֵנָה מֵאֵהְלִי יַעֲקֹב וּמַגִּישׁ מִנְחָה לַה' צִבְאוֹת, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ 'עַר וְעֵנָה' וכו', 'עַר' - חֲרִיף לַהֲבִין וּלְהוֹרוֹת בַּחֲכָמִים, וְעֵנָה - שִׁיכּוֹל לַעֲנוֹת עַל הַשְּׁאֵלוֹת. וְאִם כֵּהֵן הוּא, לֹא יִהְיֶה לוֹ בֵּן 'מַגִּישׁ מִנְחָה לַה' צִבְאוֹת'.²

קֶצֶף הַקֶּבֶ"ה - לַהֲכִרְתּוֹ לְאַחֵר זְמַן, וּפִינְחָס הִרְגוּ מִיד

וְאִם כֵּן, כָּל עוֹד שֶׁלֹּא פָּגְעוּ בּוֹ קִנְאִין בְּזִמְרִי, הֶעֱנֵשׁ שָׁלוֹ הָיָה כְּמוֹ כָּל הַבּוֹעֵל בַּת נִכְרִית, שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִכְרִיתֵנוּ מִן הָעוֹלָם, כְּלִשּׁוֹן הַפְּסוּק 'יִכְרַת ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה'.³ אֲבָל בָּל מִי שֶׁחָיֵב בְּרַת, אֵינּוּ מֵת תִּכְפֶּה וּמִיד כִּשְׁחֲטָא, אֵלֶּא לְאַחֵר זְמַן - עַד הִגִּיעוּ לַהֲיוֹת בֵּן חֲמִישִׁים שָׁנָה,⁴ וְלֹכֵן לֹא הָיָה זִמְרִי רְאוּי לְמוֹת מִיד עֵתָה. וּכְשֶׁפָּגַע פִּינְחָס בְּזִמְרִי וְהִרְגּוֹ, שִׁפִּיר מִקְרִי שֶׁקֶצֶף אֶת הִקְצֵף שָׁהִיָּה לוֹ לְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַצֵּף, דִּהְיֵנוּ

קִשָּׁה, שִׁמְמָה נִפְשָׁךְ, אִם הָיָה לוֹ לְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַצֵּף עַל מַעֲשֵׂה זֶה, לָמָּה בִּאֲמַת לֹא קֶצֶף. וְאִם לְבִסּוּף לֹא קֶצֶף הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שָׁמַע מִיָּנָה שֶׁלֹּא הָיָה מִן הָרְאוּי לְקַצֵּף לְאִיזוֹ סִבָּה - מֵאִיזָה שֶׁהוּא טַעַם, וְאִם כֵּן, מִנָּה לִיה - מִנִּין הָיָה לוֹ לְפִינְחָס לְקַצֵּף. וּבִשְׁלֵמָה בְּלֹא פְרוּשׁ רַש"י, נִיחָא, שִׁפִּירוֹשׁ הַפְּסוּק הוּא כְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁקֶנָּא לְשֵׁם - לְכַבּוֹד הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וַיֵּשׁ לְזִמְרִי, בַּהֲקֵדֶם מֵה דִּבְכָּרְק ט' דְּסִנְהֶדְרִין (פא, ב) אֲמַרְיִנּוּ כַּמִּשְׁנָה, הַבּוֹעֵל אֶרְמִית קִנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ - אֲנָשִׁים כַּשְּׂרִים הַמְקִנְאִים אֶת קִנְאָתוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה הוֹרִגִים אוֹתוֹ, בַּשְּׁעָה שְׂרוּאִים אוֹתוֹ עוֹשֶׂה אֶת מַעֲשֵׂה הָעֵבֶרִיָּה. וְאִמְרוּ שֶׁם בַּגְמֵרָא (פב, א), וְאִם לֹא פָּגְעוּ בּוֹ קִנְאִין, כְּתִיב בִּיהַ (מלאכי ב, יב) 'יִכְרַת ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה עַר

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

בַּתְרִיה 'יִכְרַת ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה עַר וְעֵנָה מֵאֵהְלִי יַעֲקֹב, 'מַגִּישׁ מִנְחָה לַה' צִבְאוֹת, אִם תִּלְמִיד חֹסֶם הוּא, לֹא יִהְיֶה לוֹ 'עַר' [חֲרִיף לַהֲבִין וּלְהוֹרוֹת] בַּחֲכָמִים, וְעֵנָה' [מִי שִׁיכּוֹל לַעֲנוֹת עַל הַשְּׁאֵלוֹת וְהַסְפָּקוֹת] בַּתְּלִמִּידִים. אִם כֵּהֵן הוּא, לֹא יִהְיֶה לוֹ בֵּן 'מַגִּישׁ מִנְחָה לַה' צִבְאוֹת'. ד. נִרְאָה שֶׁרִבִּינוּ הִבִּין בְּדַבְרֵי הַגְּמָרָא, שִׁיכְרַת ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה' הוּא עוֹנֵשׁ כֶּרֶת, וּבִנְסוּף עַל כֵּךְ גַּם לֹא יִהְיֶה לוֹ עַר וְעֵנָה. ה. זֶה לִשְׁוֹן הַגְּמָרָא (מוֹעֵד קָטָן כח, א), מֵת בַּחֲמִשִּׁים שָׁנָה, זֶה הָיָה מִיתַת כֶּרֶת וכו'. אִמְרֵי רַבָּה, מַחֲמָשִׁים וְעַד שִׁשִּׁים שָׁנָה, זֶה הָיָה מִיתַת כֶּרֶת.

ג. לִשְׁוֹן הַגְּמָרָא, בְּעַא מִינִיה רַב כְּהֵנָּה מֵרַב, לֹא פָּגְעוּ בּוֹ קִנְאִין מֵהוּ, אִינְשִׁיָּה רַב לְגַמְרִיָּה, אִקְרִיָּוּהָ לְרַב כְּהֵנָּה בַּחֲלֻמִּיָּה 'בְּגֵדָה יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה נַעֲשֶׂתָה בִּישְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלַיִם כִּי חָלַל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה' אֲשֶׁר אֵהָב וּבִעַל בַּת אֶל נִכְר' (מלאכי ב, יא), אֲתָא אִמְרֵי לִיה, הֲכִי אִקְרִיָּוּ, אִדְכִּרִיָּה רַב לְגַמְרִיָּה [שִׁכַּח רַב אֶת מַה שֶּׁלָּמַד מֵרַבּוֹ בַּעֲנִיָּן הַזֶּה, וְלֹא יָדַע לְהִשְׁכִּיב]. הִקְרִיָּאוּ מִן הַשָּׁמַיִם לְרַב כְּהֵנָּה בַּחֲלוּם אֶת הַפְּסוּק 'בְּגֵדָה יְהוּדָה' וְגו', וְבֹא וְאִמְרֵי לוֹ לְרַב, כֵּךְ הִקְרִינוּ. וְנִזְכַּר רַב עַל יְדֵי זֶה אֶת מַה שֶּׁלָּמַד מֵרַבּוֹ, וְכך דִּרְשׁוּ, 'בְּגֵדָה יְהוּדָה' וכו', 'וּבִעַל בַּת אֶל נִכְר', זֶה הָבָא עַל הַנִּכְרִית, וְכִתִּיב

יִפְגְּעוּ בוֹ קִנְאִין, שְׁנַעֲשֶׂה בוֹ הַדִּין, אִזְ הַבָּנִים יְכוּלִים לְהִיּוֹת חֲכָמִים וְכֹהֲנִים, שְׁהָרִי עֲנֵשׁ זֶה לֹא שְׁמַעְנוּ אוֹתוֹ אֶלָּא סְמוּךְ לַיִּכְרֵת ה'", דְּהִינוּ כְּשֵׁלָא פִּגְעוּ בוֹ קִנְאִין. וְעוֹד, דְּכִשְׁנִישׁ דִּין לְמִטָּה, אִין דִּין לְמַעְלָה (דב"ר ה, ח).

לְכֹן, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, נִתְּנָה לוֹ בְּרִית כְּהֻנָּה עוֹלָם, שְׁהַכְּהֵן גְּדוֹל יִהְיֶה לְעוֹלָם מוֹרְעוֹ שֶׁל פִּינְחָס, וּמִמִּילָא יִהְיֶה גַם כֵּן תִּלְמִיד חָכָם, שְׁהָרִי כְּתִיב (מלאכי ב, ז) 'כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקֹשׁוּ מִפִּיהוּ' וכו'.

לְהַכְרִיתוֹ מִן הָעוֹלָם. אֲבָל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה עוֹשֶׂהוּ לְאַחֵר זָמָן, וּפִינְחָס עֲשָׂאוֹ מִיד, שְׁכָף הָיְתָה הַחוּבָה מְטַלֵּת עָלָיו, וְלִכְּוֹן, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, נִתֵּן לוֹ הַבְּרִית שְׁלֹם, דְּהִינוּ חַיִּים נְצַחִיִּים, נֶגֶד הַמִּיתָה שֶׁנִּתֵּן לְזִמְרִי, וְנֶגֶד הַחִימָה שֶׁהָשִׁיב. וְלִפִּי שְׁבַהֲרִיגְתוֹ לְזִמְרִי הוּעִיל גַּמִּי לְבָנָיו, שְׁהָרִי אִם לֹא הוּוּ פּוֹגְעִין בוֹ קִנְאִין, הָיָה נִכְרֵת, וְלֹא הָיָה לוֹ 'עַר' בְּחֻקִּים 'וְעֵנָה' בְּתִלְמִידִים, וְאִם הוּא כְּהֵן, לֹא הָיָה לוֹ כֵּן 'מַגִּישׁ מִנְחָה' (סנהדרין שם). אֲבָל אִם

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

שְׁהִיָּה לִקְב"ה לְהַכְרִיתוֹ מִן הָעוֹלָם וְהוּא הָרִגוֹ תַּחְתָּיו. אֲבָל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה עוֹשֶׂהוּ - מַכְרִיתוֹ רַק לְאַחֵר זָמָן, וּפִינְחָס עֲשָׂאוֹ מִיד, לְפִי שְׁכָף הָיְתָה הַחוּבָה מְטַלֵּת עָלָיו, מַחֲמַת הַהִלָּכָה שְׁקָנָאִים פּוֹגְעִים בוֹ. וּמִיּוֹשֶׁבֶת הַקּוֹשִׁיָּא הַשְּׁנִיָּה, שֶׁאֵכָן הִיָּה לוֹ לִקְב"ה לְקַצֹּף, אֲבָל לֹא עֲתָה, וּפִינְחָס קִצֵּף תַּחְתָּיו וְהָרִגוֹ עַכְשָׁיו. וְלִכְּוֹן, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, נִתֵּן לוֹ הַקְּב"ה בִּשְׁכָרוֹ אֶת הַבְּרִית שְׁלֹם, דְּהִינוּ חַיִּים נְצַחִיִּים, נֶגֶד הַמִּיתָה שֶׁנִּתֵּן לְזִמְרִי, וְנֶגֶד הַחִימָה שֶׁל הַקְּב"ה שֶׁהָשִׁיב עַל יְדֵי שֶׁהִמִּית אֶת זִמְרִי.

פִּינְחָס כְּשֶׁהִרָג אֶת זִמְרִי הוּעִיל לְבָנָיו - וְלִכְּוֹן שְׁכָרוֹ שְׁמִשְׁוֹן יִהְיֶה הַכֵּהן הַגְּדוֹל שִׁיְהִיָּה תִּלְמִיד חָכָם

וְלִפִּי שְׁבַהֲרִיגְתוֹ לְזִמְרִי עֲתָה, מַלְבָּד מַה שֶׁקִּצֵּף אֶת הַקִּצֵּף שֶׁל הַקְּב"ה, עוֹד הוּעִיל פִּינְחָס גַּמִּי לְבָנָיו - שֶׁל זִמְרִי, שְׁהָרִי אִם לֹא הוּוּ פּוֹגְעִין בוֹ הַקִּנְאִין, הָיָה זִמְרִי נִכְרֵת מִן הָעוֹלָם, וְגַם נַעֲשֶׂה שֵׁלָא הָיָה לוֹ מוֹרְעוֹ 'עַר' בְּחֻקִּים 'וְעֵנָה' בְּתִלְמִידִים, וְאִם הוּא כְּהֵן, לֹא הָיָה לוֹ כֵּן 'מַגִּישׁ מִנְחָה'. אֲבָל אִם יִפְגְּעוּ בוֹ קִנְאִין,

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

ראשון י"ח כהנים גדולים. ובילקוט שמעוני (פרשת בלק רמז תשעא) נוסף, ובבנין שני שמונים כהנים. וכן כתב באבן עזרא (פסוק יב), ושכרו שתהיה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם ונצח. כי הכהנים הגדולים היו מבני פינחס. וזה לשון הרד"ק (דברי הימים א' ה, כז),

ו. לשון המדרש, אלא אמר רבי אלעזר, אם נעשה הדין למטה, אין הדין נעשה למעלה, ואם לא נעשה הדין למטה, הדין נעשה למעלה. ז. כן איתא בספרי (פרשת בלק, א), וזה לשונם, 'לכן אמור הנני נותן לו בריתי שלום', מלמד שעמדו ממנו בבנין

וּמִשּׁוֹם הָכִי חֹזֵר לֹמֵר, 'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיוּ וַיִּכְפְּרִי' וְכו', בְּלֹמֵר, זֶה הַבְּרִית שֶׁל כְּהֻנַּת עוֹלָם שְׁאִמְרָתִי, אֵינִי רוֹצֶה לֹמֵר שֶׁיְהִיָּה הוּא וְזָרְעוֹ כֹּהֵן, מֵה שֶׁלֹּא הָיָה עַד עַכְשָׁיו, שֶׁלֹּא נִתְּכַהֵן פִּינְחָס עַד שֶׁהָרְגוּ לְזִמְרִי, בְּגֹדֶע (זכחים קא, ב). אֲלֵא רֹצֶה לֹמֵר, 'בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם', שֶׁיְהִיָּה הוּא וְזָרְעוֹ כְּהֻנָּה גְּדוּלָּה. וְלִמָּחָה כֶּה, לִפִּי 'אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיוּ',

בְּלֹמֵר, שֶׁבְּקִצְפוֹ הוּא אֶת הַקֶּצֶף שֶׁהָיָה לוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַצֵּף, בְּדַכְתִּיב 'יִכְרַת ה', הוֹעִיל לִבְנִים לְהִיּוֹת תַּלְמִידֵי חֻכְמִים, וְלֹא יִהְיֶה בְּכֻלָּל 'עַר וְעֵנָה' וְכו', וְלִכֵּן אֵף בְּנָיו יִהְיוּ כְּהֻנָּה וְתַלְמִידֵי חֻכְמִים. וְעוֹד, דְּאִמְרִינֵן בְּפֶרֶק קָמָא דִּיּוֹמָא (יח, א), וּמַעֲבִירִין לִפְנֵי פָּרִים אֱלִים וּכְבָּשִׁים. וְתַנָּא דִּידֵן, אֲמַאי לֹא תִנִּי שְׁעִירִים. בִּיּוֹן דְּעַל חֲטָא אָתוּ, וְחִלְשָׁא דְעֵתִיָּה. אִי הָכִי, פָּרִים נְמִי

זרע שמשון המבאד

ברית כהונת עולם, תחת הצלת בני זמרי

וּמִשּׁוֹם הָכִי אַחֵר הַבְּטַחַת הַשֹּׁכֵר הַזֶּה הַפְּסוֹק לֹמֵר 'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיוּ וַיִּכְפְּרִי' וְכו', בְּלֹמֵר, שְׂבָא לְבָאֵר, כִּי זֶה הַבְּרִית שֶׁל כְּהֻנַּת עוֹלָם שְׁאִמְרָתִי שִׁיקְבַּל בְּשֹׁכֵר, אֵינִי רוֹצֶה לֹמֵר רַק שֶׁיְהִיָּה הוּא וְזָרְעוֹ כֹּהֵן הַדְּיוּט, מֵה שֶׁלֹּא הָיָה עַד עַכְשָׁיו, שֶׁלֹּא נִתְּכַהֵן פִּינְחָס - לֹא נִתְקַדֵּשׁ בַּקְדוּשַׁת הַכְּהוֹנָה עַד שֶׁהָרְגוּ לְזִמְרִי, בְּגֹדֶע (זכחים קא, ב). אֲלֵא רֹצֶה לֹמֵר, מֵה שִׁיקְבַּל 'בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם', הֵינִי שֶׁיְהִיָּה הוּא וְזָרְעוֹ כְּהֻנָּה גְּדוּלָּה, כְּדִלְהָלֵן.

וְהַמְשִׁיךְ הַפְּסוֹק לְבָאֵר, לִמָּחָה קִיבַּל בְּשֹׁכֵר כֶּה, לִפִּי 'אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיוּ', בְּלֹמֵר, שֶׁבְּקִצְפוֹ הוּא אֶת הַקֶּצֶף - שֶׁהָרַג אֶת זִמְרִי, שֶׁהָיָה לוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַצֵּף - לְהַכְרִיתוֹ מִן הָעוֹלָם, בְּדַכְתִּיב 'יִכְרַת ה', בִּזְה הוֹעִיל לִבְנִים שֶׁל זִמְרִי, לְהִיּוֹת תַּלְמִידֵי חֻכְמִים וְלֹא יִהְיֶה זִמְרִי בְּכֻלָּל קִלְת 'יִכְרַת ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה עַר וְעֵנָה' וְכו', וְלִכֵּן מִידָה כִּנְגַד מִידָה, אֵף בְּנָיו שֶׁל פִּינְחָס, יִהְיוּ כְּהֻנָּה גְּדוּלָּה וּמִמִּילָא גַם תַּלְמִידֵי חֻכְמִים.

רק על ידי הכהונה הגדולה יוכל לקנאות קנאתו של הקב"ה וְעוֹד נִרְמַז בְּאִמְרוֹ 'תַּחַת אֲשֶׁר קִנָּא לְאַלְהֵיוּ' שֶׁהַכְּהוֹנָה שֶׁיְהִיָּה זָרְעוֹ כְּהֻנָּה גְּדוּלָּה, דְּאִמְרִינֵן בַּגְמָרָא בְּפֶרֶק קָמָא דִּיּוֹמָא (יח, א), שֶׁבְּעֵרַב יוֹם הַכַּפּוּרִים שַׁחֲרִית הִיוּ מַעֲמִידִים אֶת הַכֹּהֵן גָּדוֹל בְּשַׁעַר הַמִּזְבֵּחַ שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמַעֲבִירִין לִפְנֵי פָּרִים אֱלִים וּכְבָּשִׁים, כְּדִי שִׁיְהֶא מַכִּיר וּרְגִיל בַּעֲבוּדָה. וּבְבִרְיָתָא שֵׁם שְׁנֵינוּ שְׁמַעְבִּירִים לִפְנֵי גַם שְׁעִירִים. וּמַקְשָׁה הַגְמָרָא, וְתַנָּא דִּידֵן - הַתַּנָּא שֶׁל מִשְׁנַתּוֹ, אֲמַאי לֹא תִנִּי שְׁעִירִים - לִמָּחָה לֹא שֶׁנָּה אֵף הוּא שְׁעִירִים בֵּין הַבְּהֵמוֹת שְׁמַעְבִּירִים לִפְנֵי הַכֹּהֵן גָּדוֹל. וּמִתְרַצַּת הַגְמָרָא, שְׁעִירִים, בִּיּוֹן דְּעַל חֲטָא אָתוּ - שֶׁהֵם בָּאִים לְכַפֵּר עַל הַחֲטָאִים שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשִׁירָאָה אוֹתָם הַכֹּהֵן גָּדוֹל וְחִלְשָׁא דְעֵתִיָּה - תַּחֲלֵשׁ דַּעַתּוֹ, שִׁיחֻשׁוֹב בְּלִבּוֹ מִי יוֹדַע אִם אוֹכֵל לְכַפֵּר בַּעַד יִשְׂרָאֵל. וְשׁוֹב מַקְשָׁה הַגְמָרָא, אִי הָכִי - אִם כֵּן, שֶׁחֻשָּׁשִׁים לְחֻלְשַׁת דַּעַתּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן גָּדוֹל מַחֲמַת הַחֲטָאִים, פָּרִים נְמִי לִמָּחָה מַעֲבִירִים לִפְנֵי, וְהָרִי גַם הִפֵּר שֶׁל

ציונים ומקורות

כהנים גדולים שהיו במקדש, אפילו בתחילת בית שני, היו מפנחס, כדכתיב בדברי הימים (א' ה, ל) 'ואלעזר הוליד את פנחס וגו'. ח. לשון הפסוק, 'פי שפתי כהן ישקרו דעת ותורה יבקשו מפיהו פי מלאך ה' צבאות הוא'. ט. לשון הגמרא, דאמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, דכתיב 'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם'.

והזכיר יחס אלעזר ולא יחס איתמר, לפי שמבני אלעזר היו כהנים גדולים עד עולם, כי כן אמר לפנחס הקדוש ברוך הוא כאשר קינא בשיטים, 'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם' זו היא כהונה, כי גם כן בני איתמר היו כהנים, ואלה שמבני פנחס היו כהנים גדולים עד עולם, ובצדוק היתה תחלת הברכה הזאת עד יהוצדק. וזה לשון החוקני (במדבר כה, יג), 'ברית כהונת עולם', כל

גְּדוֹלָה, שְׁעָדִין יָכוֹל לֵאחֹז בְּמִדָּתוֹ לְהִיּוֹת
תָּמִיד מְקַנָּא. דָּאלוּ בְּהֵן הִדְיוּט, אִין לֹ
בַח לְהַחְזִיר שְׁאָר הַכֹּהֲנִים בְּתִשׁוּבָה.
וְעוֹד, וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁעָקֵר
הַכִּפְּפָרָה שֶׁהוּא בַּעֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים,
אִינָה כְּשֶׁרָה אֵלָּא בְּכֵהֵן גְּדוֹל (יִזְמָא עג, א).
אִי נְמִי בְּדֶרֶךְ אַחֵר, דְּאִיתָא בִּילְקוּט סוֹף
פְּרִשְׁת בִּלְק (יִלקוּט שְׁמַעוֹנִי רַמּוֹ תשע"א),
'וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' אִינוּ אֹמֵר, אֵלָּא

עַל חֲטָא הוּא דָּאֲתוֹ, וַחֲלִישָׁא דְעֵתִיָּה.
פֶּר, בִּינּוֹן דְּעִילּוֹי וְעַל אַחֲיוּ הַכֹּהֲנִים הוּא
דָּאֲתוֹ, אִי אִיכָא אִינִישׁ דְּאִית בִּיה מִילְתָּא,
מִידַע יָדַע בִּיה, וּמִהֲדַר לִיה בְּתִשׁוּבָה,
בְּכֻלָּהוּ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע, עַד כָּאֵן.
וְאִם כֵּן, דֶּרֶךְ הַכֵּהֵן גְּדוֹל לְהַחְזִיר
הַכֹּהֲנִים בְּתִשׁוּבָה, וּכְשֶׁנֶּתֶן לֹ
הַכֹּהֲנָה 'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאֵלֶיהוּ', עַל
כְּרִיךְ צְרִיךְ לֹמַר, שֶׁהִיא הַכֹּהֲנָה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

בְּמִדָּתוֹ, לְהִיּוֹת תָּמִיד מְקַנָּא עַל הַעֲבִירוֹת
שֶׁל אַחֲיוּ הַכֹּהֲנִים, כְּדוּגְמַת מַה שְׁקִינָא
בְּמַדְבַּר עַל הַחֲטָא שֶׁל זִמְרִי. דְּאִלּוּ בְּהֵן
הִדְיוּט, אִין לֹא אֵת הַכֵּהֵן לְהַחְזִיר אֵת שְׁאָר
הַכֹּהֲנִים בְּתִשׁוּבָה.

'וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', עֲבוּדַת כֵּהֵן גְּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים
וְהַמְשִׁיךְ הַפֶּסֶק לְבָאָר עוֹד שֶׁהַכוֹנֶה
שְׁנִיתָנָה לוֹ הַכֹּהֲנָה הַגְּדוֹלָה, וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל - וְדוֹרְשִׁים אוֹתוֹ כְּאִילוּ כְּתוּב בַּלְשׁוֹן
עֲתִיד וַיִּכְפֹּר, כְּלוֹמַר, שִׁיהִי הַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים
מְזַרְעוּ, שֶׁהֵם יִכְפְּרוּ גַם לַעֲתִיד עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִרִי
עָקֵר הַכִּפְּפָרָה שֶׁהוּא בַּעֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים
אִינָה כְּשֶׁרָה אֵלָּא בְּכֵהֵן גְּדוֹל (שם עג, א).²¹

כְּשֶׁפִּינָחָס לֹא קִינָא הַפֶּסֶד אֵת הַכֹּהֲנָה הַגְּדוֹלָה

אִי נְמִי - יֵשׁ לְפָרֵשׁ מַה שְׁכַּפֵּל הַפֶּסֶק לֹמַר
'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאֵלֶיהוּ וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'
בְּדֶרֶךְ אַחֵר וְנִכְפְּלוּ כִּאֵן שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת מִהַפֶּסֶק
הַקּוֹדֵם, 'תַּחַת אֲשֶׁר קִינָא', וְגַם מַה שְׁאֵמַר 'וַיִּכְפֹּר'
עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִבְאָר בְּהַקְדָּם מַה דְּאִיתָא
בִּילְקוּט שְׁמַעוֹנִי סוֹף פְּרִשְׁת בִּלְק (רַמּוֹ תשע"א),²²
'וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' - שְׁמַשְׁמַעוּ רַק לְשׁוֹן
עֵבֶר, אִינוּ אֹמְרִי - לֹא כְּתוּב, אֵלָּא כְּתוּב

הַכֵּהֵן גְּדוֹל, עַל חֲטָא הוּא דָּאֲתוֹ - בֹּא
לְכַפֵּר עַל הַחֲטָאִים, וַחֲלִישָׁא דְעֵתִיָּה -
וְכַשִּׁירָאָה אוֹתוֹ תַּחֲלֵשׁ דַּעְתּוֹ. וּמִתְרַצַּת
הַגְּמָרָא, פֶּר, בִּינּוֹן דְּעִילּוֹי וְעַל אַחֲיוּ
הַכֹּהֲנִים הוּא דָּאֲתוֹ - הַפֶּר שֶׁל הַכֵּהֵן גְּדוֹל
כִּיּוֹן שֶׁהוּא בֹא לְכַפֵּר רַק עַל הַכֵּהֵן גְּדוֹל
עֲצֻמוֹ וְעַל אַחֲיוּ הַכֹּהֲנִים²³, אִי אִיכָא אִינִישׁ
דְּאִית בִּיה מִילְתָּא, מִידַע יָדַע בִּיה, וּמִהֲדַר
לִיה בְּתִשׁוּבָה - אִם יֵשׁ בֵּין הַכֹּהֲנִים אָדָם
שִׁישׁ בּוֹ דְּבַר חֲטָא, יָדַע זֹאת הַכֵּהֵן גְּדוֹל,
וְהוּא יוֹכִיחֵנּוּ וְיַחְזִירֵנּוּ בְּתִשׁוּבָה, וְלִכֵּן לֹא
תַּחֲלֵשׁ דַּעְתּוֹ שֶׁל הַכֵּהֵן גְּדוֹל כְּשִׁירָאָה אֵת
הַפְּרִים, אֲבָל בְּכֻלָּהוּ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע -
אִינוּ יָכוֹל לִדַּעַת אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם אָדָם שִׁישׁ
בּוֹ חֲטָא, וְלִכֵּן תַּחֲלֵשׁ דַּעְתּוֹ כְּשִׁירָאָה אֵת
הַשְּׁעִירִים שְׁבָאִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם, עַד כָּאֵן.

וְאִם כֵּן, הִרִי הַתְּבַאָר מְדַבְּרִי הַגְּמָרָא,
שְׁדֶּרֶךְ הַכֵּהֵן גְּדוֹל הוּא לְהַחְזִיר אֵת אַחֲיוּ
הַכֹּהֲנִים בְּתִשׁוּבָה. וְלִפְיִכֵּךְ, כְּשֶׁנֶּתֶן לֹ
הַקֶּבֶ"ה לְפִינָחָס, אֵת הַכֹּהֲנָה 'תַּחַת אֲשֶׁר
קָנָא לְאֵלֶיהוּ', עַל כְּרִיךְ צְרִיךְ לֹמַר שֶׁהִיא
הַכֹּהֲנָה הַגְּדוֹלָה, שְׁעַל יָדָה עָדִין יָכוֹל לֵאחֹז

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

וְעַל בְּנֵי בִיתוֹ, וְהוּדְיוּ הַשְּׁנִי הוּא עַל עֲצֻמוֹ וְעַל אַחֲיוּ
הַכֹּהֲנִים. יב. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, דַּתְנִיא, דְּבָרִים שְׁבִין
כֵּהֵן גְּדוֹל לְכַהֵן הִדְיוּט וְכו', וְכַל עֲבוּדוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים
אִינֵן כְּשִׁירוֹת אֲלֵא בּו. יג. בְּדוּפּוּסִים שְׁלִפְנִינוּ

י. בְּגִמְרָא הַגִּירְסָא בַּלְשׁוֹן יַחֲיד, פֶּר נְמִי עַל חֲטָא הוּא
דָּאֲתִי. וְגִירְסַת רַבִּינוּ כְּגִירְסַת הָעֵין יַעֲקֹב. יא. אֲצֵל
הַפֶּר כְּתוּב שְׁנֵי פַעְמִים 'וַיִּכְפֹּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בִיתוֹ' (וַיִּקְרָא
טז, י; יא), וּפִרְשׁ רַש"י, שֶׁהוּדְיוּ הָרִאשׁוֹן הוּא עֲלִיו

שְׁמִתְחַלָּה, מְשׁוּם מַעֲשֵׂה דִשְׁמִים, נִתְּנָה
הַכֶּהֱנָה גְדוֹלָה לְאַלְעָזָר וְזָרְעוֹ, דִּהְיִינוּ
פִּינְחָס, וּבִימֵי פִלְגֶּשׁ בִּגְבֻעָה פָּקְרוּ יִשְׂרָאֵל
בְּרַב מִצְוֹת, וּמִי גָרַם לָהֶם, פִּינְחָס, שֶׁהִיָּה
לוֹ לַעֲפֹב וְלִילָךְ מַעִיר לַעִיר לְהוֹכִיחָם, וְאִזּוֹ
נִמְלָה מִמֶּנּוּ כֶּהֱנָה גְדוֹלָה, וְנִתְּנָה לְזָרְעוֹ שֶׁל
אִיתָמָר, דִּהְיִינוּ בֵּית עֲלִי. וּכְשֶׁנִּבְנְהָ הַבַּיִת,
גָּרַשׁ שְׁלֹמֹה אֶת אֲבִיתָר שֶׁהִיָּה מִזֶּרַע
אִיתָמָר (מלכים א' ב, כו), וְקָרַב אֶת צְדוֹק (שם
פסוק לה) שֶׁהִיָּה מִזֶּרַעוֹ שֶׁל פִּינְחָס, וְעֵינֵינוּ שָׁם.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

יָקָר (שמואל א' ב, ל) בְּשֵׁם הַמִּדְרָשׁ עַל הַפְּסוּק
'כִּי מִכְבְּדֵי אֲכַבְדִּי' שְׁמִתְחַלָּה, מְשׁוּם מַעֲשֵׂה
דִשְׁמִים - שֶׁקִּינָא פִּינְחָס וְהִרְגָּה אֶת זִמְרִי, נִתְּנָה
הַכֶּהֱנָה גְדוֹלָה לְאַלְעָזָר וְזָרְעוֹ, דִּהְיִינוּ לְפִינְחָס,
וּבִימֵי פִלְגֶּשׁ בִּגְבֻעָה פָּקְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּרַב מִצְוֹת
שֶׁלֹא קִיַּיְמוּם, וּמִי גָרַם לָהֶם זֹאת, פִּינְחָס הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל, שֶׁהִיָּה לוֹ לַעֲפֹב - לַהֲתַעֲכֹב וְלִילָךְ מַעִיר
לַעִיר לְהוֹכִיחָם, וְאִזּוֹ נִמְלָה מִמֶּנּוּ הַכֶּהֱנָה
גְדוֹלָה - לְפִי שֶׁאִזּוֹ לֹא קִינָא לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה,
וְנִתְּנָה לְזָרְעוֹ שֶׁל אִיתָמָר, דִּהְיִינוּ בֵּית עֲלִי.
וּכְשֶׁנִּבְנְהָ הַבַּיִת הַמִּקְדָּשׁ, גָּרַשׁ שְׁלֹמֹה אֶת
אֲבִיתָר שֶׁהִיָּה מִזֶּרַע אִיתָמָר (מלכים א' ב, כו)⁷,
וְקָרַב אֶת צְדוֹק (שם פסוק לה)¹⁰, שֶׁהִיָּה מִזֶּרַעוֹ
שֶׁל פִּינְחָס¹¹, וְעֵינֵינוּ שָׁם.

צִיּוּנִים וּמִקְדּוֹת

כו' 'והפשט את אהרן את בגדיו' וגו', ובימי פלגש
שפקרו ישראל ברוב המצוות, ומי גרם להם, פנחס
וכיוצא בו, שהיה להם לסבב מעיר אל עיר ולהוכיחם,
נטלתי הכהונה גדולה מהם, ונתתי לה, שמבני
איתמר אתה, ואמרת יתהלכו לפני עד עולם,
שכשפוסקין לו גדולה לאדם פוסקין לו ולדורותיו עד
עולם. 'כי מכבדי אכבד', את בני פנחס שכבד אותי
בשטים, וכן היתה בימי שלמה כשנבנה בית המקדש
ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן לה' כדבר ה' אשר
דבר אל בית עלי, ונעשה צדוק כהן גדול תחתיו,
שהיה מבני פנחס, שכן נתייחסו בדברי הימים.
יז. תמצית הדרוש: א. על הפסוק 'בקנאו את קנאת'
פירש רש"י בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף.
והפירוש, שהבועל ארמית קנאין פוגעים בו, ואם לא

ו'יכפר', שְׁעַד עֲכָשׁוּ לֹא זֶה, אֲלֵא עוֹמֵד
וּמִכְפֵּר עַד שִׁיחִיו הַמָּתִים, עַב"ל. וּלְפִי
דְרָךְ זֶה יֵשׁ לֹמַר, שֶׁכָּפַל הַכְּתוּב 'תַּחַת
אֲשֶׁר קָנָא וְכוּ' ו'יכפר' וְכוּ', כְּלֹמַר, זֶה
הַבְּרִית שֶׁל כֶּהֱנָת עוֹלָם שֶׁנִּתְּנִי לְפִינְחָס,
הוּא דוֹקָא כְּשִׁיעֵמֵד וּיכְפֵּר, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה
עֵתָה 'אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהִיו'.

וְכָפַל נָמִי 'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא', דְּאִיתָא
בְּכָלִי יָקָר (שמואל א' ב, ל) בְּשֵׁם
הַמִּדְרָשׁ עַל פְּסוּק 'כִּי מִכְבְּדֵי אֲכַבְדִּי',

ו'יכפר' - שמשמעו גם בלשון עתיד, לומר
שְׁעַד עֲכָשׁוּ לֹא זֶה פִּינְחָס מִמִּשְׁמֵרָתוֹ, אֲלֵא
עוֹמֵד וּמִכְפֵּר בְּכָל הַדּוֹרוֹת, עַד שִׁיחִיו הַמָּתִים,
עַב"ל. וּלְפִי דְרָךְ זֶה יֵשׁ לֹמַר, שֶׁאַחַר שֶׁהַבְּטִיחַ
לוֹ אֶת שְׁכָרוֹ כָּפַל הַכְּתוּב וְאָמַר 'תַּחַת אֲשֶׁר
קָנָא לְאַלְהִיו ו'יכפר' וְכוּ', כְּלֹמַר, שֶׁזֶּה הַבְּרִית
שֶׁל כֶּהֱנָת עוֹלָם שֶׁנִּתְּנִי לְפִינְחָס בְּשְׁכָרוֹ, הוּא
דוֹקָא כְּשִׁיעֵמֵד - בְּתַנְאֵי שִׁיעֵמֵד וּיכְפֵּר תָּמִיד
לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה עֵתָה אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהִיו.

וְכָפַל נָמִי בְּתַחֲלִיל הַפְּסוּק לֹמַר 'תַּחַת
אֲשֶׁר קָנָא', לְלַמֵּד שֶׁאִם תְּבוֹא לִידוֹ מַעֲשֵׂה
קִנְאָה וְלֹא יִקְנָא לֵה', תִּנְטַל מִמֶּנּוּ מִתְּנַת
הַכֶּהֱנָה הַגְּדוֹלָה שְׁנִיתָנָה לוֹ. וְכִדְאִיתָא בְּכָלִי

מתחיל פרשת פנחס באמצע רמז תשעא. יד. לשון
הפסוק, 'ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן לה'
למלא את דבר ה' אשר דבר על בית עלי בשלה'.
טז. לשון הפסוק, 'ויתן המלך את בניהו בן יהוידע
תחתיו על הצבא ואת צדוק הכהן נתן המלך תחת
אביתר'. טז. כדכתיב בדברי הימים (א' ה ל-ד),
'אלעזר הוליד את פנחס פינחס הוליד את אבישוע.
ואבישוע הוליד את בקי ובקי הוליד את עזי. ועזי
הוליד את זרחיה וזרחיה הוליד את מריות. מריות
הוליד את אמריה ואמריה הוליד את אחיטוב.
ואחיטוב הוליד את צדוק וצדוק הוליד את אחימלך'.
וראה ברש"י (שמואל שם) שכתב כדברי כבלי יקר, וזה
לשונו, 'אמור אמרתי ביתך ובית אביך' וגו', מתחילה
נתתי כהונה גדולה לאלעזר הכהן, שנאמר (במדבר כ,

 ציונים ומקורות

פגעו בו, נענש שיכרת ולא יהיה לו בן 'ער ועונה' - תלמיד חכם, ואם הוא כהן - בן מגיש מנחה. וכשהקב"ה מעניש בכרת אינו מיד, ופינחס שהרגו לזימרי קצף עכשיו את מה שהיה עושה הקב"ה לאחר זמן. ומאחר שבכך, הציל את בני זמרי מקללת 'ער ועונה', לכן זכה לכהונה גדולה שתהיה מזרעו, והכהנים הם תלמידי חכמים כדכתיב 'כי שפתי כהן ישמרו דעת'. ב. פינחס הובטח בכהונה גדולה לדורותיו, כדי

שיוכלו לקנא את קנאת הקב"ה, ולכפר על בני ישראל. ג. ביאור נוסף בכפל הפסוק 'תחת אשר קינא לאלהיו ויכפר על בני ישראל', שהכהונה הגדולה ניתנה לפינחס, בתנאי שיכפר תמיד על ישראל. שניתנה לו רק כל זמן שיקנא את קנאת הקב"ה. ולכן בימי פילגש בגבעה שלא הוכיח את ישראל ופקרו ברוב המצוות, ניטלה הכהונה הגדולה ממנו וניתנה לבית עלי שהיה מבני איתמר.

